د پښتنو نسلي څېړنه

ستډی سنټر

Ketabton.com

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

یونیورسٹی تصویر

د چاپ حق له ليکوال سره خوندي دی

د کتاب نوم : د پښتنو نسلي شجره

مؤلف : اثرجان

سن اشاعت : مئی ۲۰۱۲

تعداد : ۵۰۰

قیمت : ۱۵۰ روپۍ

کمپوزر : تنویراقبال

ناشر : جدون پرېس، پېښور

درک : پښتونخوا سټډی سنټر
عبدالولي خان پوهنتون،
مردان

موبائل : 0345-9333150

برېښنا لیک : asarjan123@gmail.com

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

فهرست

شمېره	عنوان	مخ
١	سریزه	9
٢	فن تاریخ او نسل انسانی	14
٣	د لفظ افغان څېړنه	17
٤	د لفظ پښتون څېړنه	21
٥	پښتون نسل	25
٦	پښتانهٔ هن دی	26
٧	پښتانهٔ ساکا دی	27
٨	پښتانهٔ عبرانیان دی	28
٩	پښتانهٔ یونانیان دی	29
١٠	پښتانهٔ آرمنیان دی	30
١١	پښتانهٔ قبطیان دی	31
١٢	پښتانهٔ بنوقطوره دی	33
١٣	پښتانهٔ آریا دی	34
١٤	آریا په کلتوری توګه	34
١٥	آریا په ژبوی توګه	35
١٦	پښتانهٔ مخلوط النسل دی	41
١٧	پښتانهٔ بنی اسرائیل دی	43
١٨	د اسرائیلیانو لنډ تاریخ	44
١٩	د پښتنو او اسرائیلیانو عمومی مطابقی جدول	54

٢٠	پښتو ژبه	63
٢١	د انډویورپی ژبو جدول	66
٢٢	د پښتو ژبې خصوصیات	71
٢٣	د انډویورپی ژبو نه مخترع شوې اسرائیلی ژبې	74
٢٤	د افغانانو ابتدا	77
٢٥	مهاجناپاداس	78
٢٦	اترپاتها	80
٢٧	د لفظ افغان لرغونتیا	81
٢٨	د قېس په بابله لنډه څېړنه	84
٢٩	د قېس مختلفې شجرې	87
٣٠	د بحث نچوړ	92
	==== دوېمه برخه ====	100
٣١	د سامی او آریائی ژبو لنډه پېژندګله	101
٣٢	د پښتو نورو ژبو سره مشترکه لسانی جدولونه	107
	دراوړی	
٣٣	سومیری	109
٣٤	سامی	112
٣٥	یورپی	117
٣٦	ترکی	119
٣٧	ایرانی	120
٣٨	سنسکرت	122

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

۳۹	اوېستا	123
٤٠	اويستا او سنسکرت سره متقابل د پښتو ژبې منفرد تګ لاره	126
٤١	G2C Haplogroup	
٤٢	عکسونه / نقشې	
٤٢	کتابيات	

انتساب

د ستر څېړن کار دکتور حبيب الله تږي په نوم

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

سریزه

د پښتون قام د نسلي تشخص په اړه ډېر څۀ لیکلي شوي دي. د لوے سختن مننه چې اوس دې لیکلو د مطلق نقل نه څو ګامه وړاندې د علمي تحقیق او تنقید لار اختیار کړې ده او چې چرته علمي تنقید راشي نو هلته حقائق په خپله برسېره کېدل شروع شي. هم دا وجه ده چې نن کۀ د اسرائیلي نظریې منونکي دي او کۀ د آریا ، دواړو په خپلو مقابل وړاند پړونو علمي انتقاد سره سره خپل وړاند پړونه هم د سائنسي دلائلو په بنسټ سنجول شروع کړي دي او هغه روایات چې د پرله پسې نقل له کبله ئې د تقدس شکل اختیار کړے وۀ. اوس ئې دوی په خپله په غندنه بوخت دي. ځکه چې د علم په مېدان چې تر څو یو خبره پخه شوې نۀ وي هیڅ کله هم حتمي نۀ شي منلے کېدے. کۀ هغۀ د قېس شجره وي او که د پکت افسانه.

د دې کتاب وړومبۍ برخه زما په اردو (ژبه) کښې په "دلزاک" قبیله د لیکلې شوې تاریخ د یو باب ژباړه ده.

هر کله چې د دغه کتاب د عمومي بحث سره سره دې کښې د پښتنو د نسل په اړه لنډ بحث هم علمي حلقو خوښ کړے وۀ، نو د دې ډاډګیرنې په وجه ما اوغوښتل

چې خپلې درنې مورنۍ ژبې (پښتو) ته دا برخه سره د تشریحي حواشیو راواړوم.

د کتاب دوېمه برخه په لساني مطابقي جدولونو مشتمله ده. یقیناً دې کښې به هیڅ مبالغه نۀ وي چې دا وخت په مخ د زمکې صرف پښتو یو داسې ژبه پاتې ده چې د ژبو د هر ټبر سره مطابقي اړوند لري. تر دې چې د سومېرۍ ژبې (چې پوهان ئې په مړو ژبو کښې شمیري او د خپل انفرادیت له کبله ئې د ژبو له یو ټبر سره هم نۀ تړي) سره هم لکه د اکادۍ ژبې مطابقي اړوند لري، حال دا دے چې اکادي د سومېرۍ انجذابي شکل ګڼلې شي، خو چرته پښتانه او چرته سومېر (علاقه او ژبه)؟

هم دغه حال د سریانۍ ژبې سره (چې دا وخت په اصلي او خالص شکل د معدومتیا په حال ده او د ترکۍ، عراق او شام په یو څو کلو کښې وئیلې شي) د پښتو د مطابقي اړوند دے.

دغه راز آشوري، عبراني، قبطي او عربي ژبې هم پښتو سره مطابقي تړون لري.

بل طرف ته د ترکي (ټبر) ژبو نه آزربائي جانۍ او نورو نوعو سره جوړ لساني تړون هم په دې خبره دلالت کوي چې پښتو لکه د ژوندو ژبو موثر انجذابي قوت لري او دا قوت

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

د دې خبرې غماز دے چې پښتو صرف هغه ژبو له په خپل لمن کښې ځاے ورکوی چې د دې انجذابی قوانینو ته د غاړې ایښودو توان لری.

د ژبو له ټبرونو نه یو دراوړی ټبر هم دے. دا یو خوندور حقیقت دے چې په پښتو کښې ډېر ټکی داسې دی چې په ماده او معنی دواړو یو شان د دراوړی ټبر په براهوی نوعه کښې مستعمل راروان دی.

تر څو چې د انډویورپی سترې ډلې خبره ده پښتو کښې د دې ډلې د ټولو ټبرونو د ژبو مطابقی ټکی موندی شی. کهٔ هغه یونانی، لاطینی یا انګریزی وغېره ژبې دی.

په آریائی او ایرانی ټبرونو کښې د پښتو ژبې میلان او ژبوی تړون د ایرانی ټبر سره واضحه دے او په ایرانی ټبر کښې ئې هم د لرغونو نوعو لکه ګیلکی، لری او اویستا سره مطابقی اړوند زیات دے. یقیناً دا تړون د پښتو ژبې په قدامت جوت دلالت کوی او مونږ ته د دې ژبې علمی ارزښت په ډاګه کوی. چې دا ژبه د پرمختګ په کلهم جزئیاتو مشتمله ده. او د سنسکرت، اوېستا، سومیرۍ او نورو لرغونو ژبو برعکس څکه ژوندۍ پاتې شوې ده چې دې نهٔ یواځې لکه د ژوندو ژبو د نورو ژبو اثرات قبول کړی دی بلکې په هره ژبه ئې خپلې اغیزې هم غورزولې دی. دا

بېله خبره ده چې په دې دوهم حقیقت ډېر کم کار شوے دے.

دغه شان پښتو د ګرامر په جمله صنعتونو کښې د آریائی ژبو نه د خپل انفرادیت اظهار قدم په قدم کړے دے. لکه واؤ د جمعې چې د سامی ژبو خاصه ګڼلے شی، په پښتو کښې عام مستعمل دے. یا سامی حروف جاره شو یا لکه اسمائے اصوات شو. دا یو لویه موضوع ده، خو زمونږ ژبه صرف په دې هم اکتفا نهٔ کوی، د آریائی ژبې "دال" کهٔ د اوېستا برعکس په لام بدلوی نو حرف "غ" هم د خپلو حروفو په لښکر کښې د حرف اصلی په توګه لوبوی.

پښتنو په ایران او هندوستان باچائی کړی دی، دې قام د زال او رستم د وختونو نه واخلې تر دا دمه ستر قامی او علمی مبارز زېږولی دی. بل طرف ته ایرانیان شاه پسنده او اباپسنده قام دے. دوی تل خپل ملی اتلان د مبالغې تر حده ستائیلی دی. خو چې خبره پښتنو ته راشی نو تل ئې د دېوانو په اولاد یاد کړی دی. حال دا دے چې د "دیو" کلمه د دوی په لغت کښې تر اوسه د کرکژن ذات دپاره مستعمل ده. هم دغه کلمه په پښتو کښې هم په دغه معنا مستعمل ده. خو بل طرف ته هندی آریاګان "دیو" بزرګې هستۍ ته وائی.

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

دغه حال دپکت هم دے چې تفصیل به ئې تاسو مخکښې په خپل مقام ولولئ. تر څو چې د لسو قبیلو د جنګ خبره ده نو د دې په بابله روایات د تحقیقی غوښتنو برعکس په مکمله توګه افسانوی هئیت لری. ځکه چې نهٔ تر اوسه د دې جنګ د مقام تعین شوے دے. نهٔ ئې د زمانې او نهٔ ئې څهٔ نور تفصیلات ترلاسه دی.

په اخر کښې زهٔ د دې کتاب د تکمیل په لړ کښې د پروفېسرډاکټر محمد همایون هما او ډاکټر اسرار صېب په حوصله افزائۍ او علمی کمک خصوصی شکریه ادا کوم، او د سائل صېب په دې شعر خپل کلام راغونډوم:

خلق کنډرې لټوی ته ورشه هم پښتونه
کهٔ چرته تهٔ هم پکښې خپله استانه پیدا کړې

د علم تاریخ بنیادی محرک د انسان د خپل تېر وخت سره موروثی تړون دے. په وړومبی کښې دې فن د انسانی کلتور په چوکاټ کښې د داستانونو په شکل رواج لرلو. چې قامی یادونې به پکښې د قیصو په شکل نوی کُول ته سپارلی شوې. بیا چې کله انسان بتدریج د لیک لوست فن زده کړو نو د خپلو نورو امروزه ضروریاتو سره سره ئې دغه قامی یادونې هم په مختلفو څیزونو د لیک په شکل ساتل شروع کړې.

عموماً به دغه یادونې د دینی، روحانی یا قامی مشرانو د ژوند په حالاتو پورې اړه وې. چې به د تحقیق، تدقیق او د ضابطو نه پرته د مینې او عقیدت په پېرزونو مشتملې وې. هم له دې رجحان له کبله به قامی یادوُنو د تاریخ په ځا ے د افسانو شکل اختیار کړو. بیا چې هر کله انسان د حسی شعور په وجدان علوم کوټلی کول شروع کړل نو د نورو فنونو په څیر ئې فن تاریخ هم په نوی قواعدو او تصوراتو مزین کړو. او نن دې فن د یو سائنسی علم شکل اختیار کړے دے. هم دغه وجه ده چې نن تاریخ د ژوند د هر اړخ احاطه کښې بوخ دے، او د انسانی

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

تهذیب د هغه ټولو اجزاؤ په ضبط تحریر راوړلو کښې مشغول دے. کومو چې د بنی نوع انسان د موجوده تمدن تشکیل کړے دے. اوس تاریخ ګڼ علوم لکه سماجیات، الهیات، بشریات، نفسیات، لسانیات، معاشیات، فلسفه او علم آثار قدیمه په بشپړه توګه د ځان سره ملګری کړی دی. هم له دې کبله چې کله مونږ د یو قام یا قبیلې تاریخ لیکونو د هغه ټولو امورو او عواملو جائزه اغستل راله لازم شی. چې د دغه قوم د عروج او زوال په اړه متحرک پاتی شوی وی.

انسانی معاشره د ګڼو نسلونو مجموعه وی او دا مجموعه د قوم تشکیل کوی. نسل د یو خاندان یا قبیلې داسې ډلې ته وئیلی شی چې د یو نیکهٔ اولاد وی. دا ډله عموماً په رنګ، شکل، قداو عاداتو کښې یوشان والے لری. برعکس د نسل، د یو قوم تشکیل د مختلف نسلونو د باهمی اشتراک نه کیږی چې عموماً د علاقې، مذهب یا تهذیبی اقدارو وغیره په داړ جوړښت مومی.

په وړومبی کښې به نوع انسان په درې ډلو منقسم ګرزولے شو. چې بالترتیب به په بنی حام، بنی سام او بنی یافث یادیدل. دا تقسیم د هغه مذهبی روایاتو نه ماخوذ وهٔ. چې د هغې په وینا د طوفان نوح نه پس د انسانانو

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

نسل د هغوی د باندنی ځامنو نه خور شوے وۀ. هم په دې وجه نوح ته آدم ثانی وئیلی شی خو په دې روایت کښې د نوح د هغه منونکو د اولاد هیڅ ذکر نشته چې دوی سره ئې په کشتۍ کښې نجات بیا موندے وۀ.

جدید څېړن کار د مختلف قومونو د نسلی څېړنې په حقله ژبې له جوت اهمیت ورکوی. د دې حضراتو په خیال قبائل او قومونه د ژبې د اختلاف په وجه وجود مومی. د یوې اندازې د مخې دا وخت دنیا کښې د شپږنیم زرو نه زیاتې ژبې وئیلی شی[1]. د لسانیاتو څېړن کارو د اوږد تحقیق نه پس د ژبو په بنیادی او عمومی توګه درجه بندی کړې ده. مونږ به د پښتنو د نسلی اصالت په اړه په دې موضوع بحث کوو تر څو چې د افغانانو د تاریخ تعلق دے، د آسانۍ د پاره دا مونږ په دوو برخو کښې تقسیموو.

(۱) قبل از اسلام (۲) بعد از اسلام

[1] د ملل متحد د مرتب شوی تجزیو مطابق تر 2005 پورې په دنیا کښې 6909 ژبې وئیلی شوی. په دې شمېر کښې 473 ژبې داسې وې چې د مړینې په حال وې. په دې نسکورو ژبو کښې 182 ژبې امریکائی، 152 ژبې اوقیانوس، 184 ژبې ایشیائی. 146 ژبې افریقائی او نهه ژبې اروپائی وی په دې شمېر کښې داسې ژبې هم وې چې ویونکی ئې یو څو سوه پاتې شوی دی. (بی بی سی)

(۱) قبل از اسلام:

د افغانانو پخوا له اسلام تعلق په بنیادی توګه د عمرانی ارتقاء د هغه مراحلو سره دے چې د کومو د تېرېدو نه پس چې دوی په اسلام کښې رادننه شوی دی. په دې لړ کښې به مونږ د دې قام په نسل، ژبه، مذهب، لرغونی مساکنو او په زړو روایاتو او واقعاتو د لیکلو هڅه کوو. خو زیاته مناسبه به وی چې وړاندې مونږ د دې قام د مختلف نومونو لکه افغان، پښتون، پټهان او سلېمانی په بابله د محققینو وړاندېزونه څۀ قدرې قلم ته وسپارو.

افغان:

د دې نوم مختلف تاویلونه شوی دی، کۀ چرې مونږ د دې ټولو تاویلاتو جائزه واخلو نو باوجود د اختلافه په دې کښې په یو نکته اتفاق موندلی شی. چې هغه د دې نوم او ژرۀ ورتیا باهمی نسبت دے.

د روشن خان په خیال د لفظ افغان مآخذ عبرانی ټکے "اب" دے. چې دا اعزازی او تعظیمی نوم دے. دا په

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

بنی اسرائیلو کښې د ښاغلو او غشتلو د پاره مستعمل وهٔ. د بېلګی په توګه یوآب اب یشے وغیره.[1]

د خوشحال خان[2] مطابق د سلېمان په زمانه کښې د ملک طالوت زوی ته دا نوم (افغان) ورکړے شوے وهٔ. "اُف" په عبرانۍ ژبه کښې نیونکی ته وائی او "غان" د یو دیو نوم وهٔ.

د نواب اکبر خان هوتی دڅېړنې تر مخې لفظ "افغان" په مخصوصه توګه د بنی اسرائیلو د بن یامینی قبیلې د پاره وضع شوے وهٔ. د دې قبیلې د مورث نوم اسفانلیاس افودا وهٔ.[3]

دغه شان بعضې مؤلفینو د حضرت اقبال لاهوری خط نقل کړے دے چې په دغه خط کښې شاعر مشرق د قاضی میراحمدشاه رضوانی په حواله سره لیکی چې لفظ "فغ" په زړه فارسۍ کښې په معنی د بت مستعمل وهٔ او افغان کښې الف سالبه دے. چونکې چې فارسۍ کښې د مېشت په وخت د دې قوم افراد د بت پرستۍ نه بېزاره وو په دې وجه "افغان" سره مقلب شو.[4]

1 تذکرہ افغانوں کی اصلیت اور اُن کی تاریخ ۔ از روشن خان
2 دستار نامه
3 په حواله د "پشتون کون" از پروفیسر پرېشان ختک
4 حکیم نجم الحسن رامپوری، اخبار الصادید په حواله د محمد اقبال خان تاجه خېل مؤلف تاریخ نیازی قبائل

د صاحب آئمة الافاغنه مطابق دا لفظ په اصل کښې ابناجاه دے، چې بتدریج افغنه شوے دے، دې د ارمیا ځوی وهٔ او د ارمیا اسرائیلی نوم جوجده وهٔ.[1]

د مسشترق بیلیو په خیال د لفظ افغان اصل "البان" دے چې په لاطینۍ ژبه کښې غر ته وئیلی شی. د دې ټکی یو معنی "سپین" هم بیان شوې ده. رومیانو به ارمینیاتو ته البان یا الوان یعنی غرځنی وئیل[2]. د کروسنسکی په خیال حرف "ل" په "غ" او "با" په "واو" بدل شو. دغه شان د البان نه اغوان جوړ شو[3]. دا هم وئیلی شی چې په یونانی ژبه کښې "اغوان" د غرئیزې سیمې خلقو ته وائی. د یو روایت تر مخه د شېروان او قره باغ په علاقو کښې د لویو لارو ساتندو والو ته به اغوانیخ وئیلی شو. بعضې مورخینو دې طرف ته ذهاب کړی دی، چې په اصل کښې دا لفظ د ازبک ژبې د اواګان "Avagan" نه معرب دے. چې معنی ئې "اصلی" ده. د حضریاتو د ماهرینو څېړنې ښائی چې دا ټکی په وړومبی ځل مونږ د ابګان په شکل د ساسانی حکمران شاه پور اول د نقشی رستم په ډبرو مومو. د ډبرو ټکی دی "ګونډیفر ابګان

1 په حواله د "تاریخ نیازی قبائل" از محمد اقبال خان تاجه خیل
2 پښتانهٔ .. از ډاکټر حبیب الله تژی
3 په حواله د "پښتانهٔ" از ډاکټر حبیب الله تژی

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

رسماد'' د دې جملې مفهوم تر اوسه نهٔ دے تحليل شوے. دا ډېرى په دريمې صدى عيسوى کښې ددې حکمران په امر ليکل شوې وې.

د ساسانی لړۍ شاپور دريم هم په خپلو شاهی ډبرو کښې د ''اباګان'' په نوم د يو قوم ذکر کړے دے. لرغونی چينی سېلانيانو د موجوده شرقی افغانستان په تذکرو کښې د ''اپوکين''[1] نومې يوې توريالې قبيلې ذکر کړے دے، ماهرين السنه دا ټکی دا فغان معرب ګرځوی.

په قديمی هندی تذکرو کښې د دې ټکی مماثل د وراهامهيرا په ''براهت سميتا'' کښې موندلے شی. ليکونکی دا کتاب د جغرافيې او فلکياتو په موضوع په شپږمه صدی عيسوی کښې ليکلی وو. مهيرا په دې کتاب کښې د هندوستان د جغرافيائی حدودو نه علاوه د هغه زمانې د قامونو ذکر هم کړے وهٔ. په دغه ذکر شوی قامونو کښې د ''اواګان'' Avagan په نامه د يو قام ذکر هم شوے دے. د دې نوم (يعنی اواګان) د افغان نه غوره متبادل موندل مشکل دی.

زما (مؤلف) په خيال افغان په اصل کښې د افګن نه معرب دے. افګن په فارسی کښې د غشتلی او ارتاو

[1] په حواله "پښتون" از ډاکټر حبيب الله تږی

خونکی په معنی استعماليږی. چونکې د افغانانو زړهٔ ورتيا په هره زمانه کښې بې مثله پاتې شوې ده، په دې وجه د ماديانو له خوا د افګن په اعزازی لقب مقلب شوی وو. بيا بتدريج دا نوم بتاويل اطلاق علی القوم ''افګان'' شو. او د کثرت استعمال په وجه د وخت سره د ''افغان'' په موجوده شکل کښې مروج شو.

پښتون:

په افغانانو کښې د وړومبی نه دا قاعده راروانه ده چې څنګه دوی په اجتماعی توګه ځان ته افغانان وائی، دغه شان په انفرادی توګه هره قبيله ځان په پښتون خواخوی. دغه وجه ده چې د افغان او افغانستان په شان پښتون او پښتونخوا هم د زړو وختونو مستعمل راروان دی. د تتبع نه پته لګی. چې ماده اصلی د دې لفظ ''پشت'' ده. يعنی حروف اصلی ئې پ،ش،ت دی. خو د ش په ځائے ''ښ'' هم د عمومی متبادل په توګه رواج لری. يعنی پښت هم وئيلی شی. مغربيان وغېره د حرف ''ښ'' په ځائے ''ک'' استعمالوی، په دې لحاظ اصل کلمه ''پخت'' ګڼلی شو چې مغربيان ئې پکت ليکی او وائی.

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

د روښن خان د څېړنې تر مخې د "پښت" کلمی اصل عبرانی دے. د بنی اسرائیلو په تاریخ کښې "بنی پښت" یو نوموړی خېل تېر شوے دے. دا خېل په لوړو دولتی مراتبو فائز او د جنګیالی صفاتو حامل وۀ.

د بعضې محققینو رائې ده چې دا د عبرانی ټکی "پاشت" نه مشتق دے چې معنی ئې "وېشلی شوی" ده یعنی د بنی اسرائیلو جزومنقسم.

دا هم وئیلی شی چې څنګه د مشرقی کلیسا یوې ډلې په ۲۰۰ ء کښې د مغربی روایاتو سره د اختلاف په وجه د سوریا (شام) په ښار الروحا کښې د سریانۍ کلیسا بنیاد ایښودے وۀ او د انجیل په بابله ئې خپل تعبیرات د "پشتینا Pashteena" یعنی ساده تعبیراتو په نامه موسوم کړی وو[1]، دغه شان دا قوم هم خپل ساده و ارفع روایاتو یعنی "پښتونولۍ" په وجه پښتون مشهور شو. پوښتون شاعر څۀ ښۀ وئیلی دی.

ساده دی اندازونه کړه شډل شډل کتل
دا چا وې چې انداز د پښتنو مۀ زده کوه

په جدید اروپائی څېړن کارو کښې د اکثر ګوند دا خیال دے چې پښتانۀ په حقیقت کښې هغه پکتیا قبیله

[1] بحواله تاریخ نیازی قبائل از محمد اقبال خان تاجه خیل

ده چې ذکر ئې په رګوئید کښې شوے دے. دا قبیله د هندی آریاؤ د دریو منځګرو څانګو نه یوه وه، د دې وړاندېز د پرمختګ په کتنه کښې بعضې محققینو د هیروډوټس د سپل نامې نه هم حوالې ورکړی دی، دې مورخ او سپلانی په خپلې سپل نامه کښې د پکتویس په نوم د یوې قبیلې ذکر کړے دے. دغه شان د بعضې اروپائی څېړن کارو په خیال د "پښت" کلمی اصل بخد دے. بخد قبیله د آریاؤ د باختری څانګې نه وه. دا قبیله په بلخ کښې اباده وه. د دوی په رائې بلخ هم په اصل کښې "بخد" وۀ.

پټان / پټھان:

دا افغانانو ته د نورو قامونو له طرفه ورکړے شوے نوم دے. د پښتون برعکس افغانان په خپل مابېن کښې د پټان په توګه خپل نسلی شناخت نۀ خوښوی، د دې نوم د وجۀ تسمیه په بابله مختلف روایات دی.

د افغان مورخینو په خیال پټان په اصل کښې بطان دے[1]. چې د کشتۍ په لاندې حصه کښې لګېدلې لرګی ته

[1] د عربو لغت کښې د البطن معنی ده، د هر څیز دننی برخه، البطان هغه څادر ته وئیلی شی چې په اس باندې د مچانو له څاری له کبله اچولی شی، بطانة د کپړې استر، راز ته وئیلی شی. ابن اثیر په خپل تالیف "اللباب فی تهذیب الانسان" کښې "بطان" د طریشیت په سیمو کښې د

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

وئیلی شی. دا نوم له دربار رسالت نه قیس عبدالرشید ته ورکړے شوے وۀ.

د مغلی دور د مورخینو مطابق اسم پټهان هندوستانی ښار پټنه ته نسبت لری، په دې وجه چې کله افغانانو په هندوستان باندې یرغلې شروع کړې نو د رومبی مستقر په توګه ئې په پټنه کښې ودانۍ سازې کړې وې. په دې وجه نورو قومونو پښتانۀ په پټهان ونومول.

د خان خوشحال خان د څېړنې تر مخه پښتنو ته د پټهان نوم د محمود غزنوی له خوا د سومنات په غزا کښې د بې مثله مړانې په وجه ورکړے شوے وۀ.

ظفر کاکاخیل (مرحوم) دا یو لسانی اصطلاح ګڼی چې د پشتانه یا پښتانه روان شکل دے. د فارسۍ په بعضو کلمو کښې موجود ټکی لکه ش، ت (شت) په هندی ژبه کښې په ټهـ سره بدلیږی لکه مشت نه مټهی، پُشت نه پیټهـ، لشت نه لټهـ یا لاټهی، دغه قاعدې سره سم پشتان نه پټهان جوړ شو.

نیشاپور په خوا یو کلی روایت کړے دے (دا کلی اُوس موقعیت نهٔ لری) دغه شان د ګوادر نه ۱۰۰ کلومیټره لرې د بندر عباس په سئېل (شمال) کښې د یو ښار ګوټی نوم دے، د دې زوړ نوم "پټ هان" وهٔ (ماخوذ از قیس پټان، مسعود الحسن خان روهیله)

سلېمانی:

د افغانانو دا نوم هم ډېر پخوانے دے. رومبی عرب مورخینو دا قام عموماً په دې نوم سره یاد کړے دے[1]. د خلاصة الانساب مطابق پخوا زمانه کښې د ملک شام د کوه سلېمان[2] سره د تعلق په وجه دوی سلېمانیان نومولی شوے وۀ. د بعضو دا رائې ده چې دا نوم کوه سلېمان (ډېره اسماعیل خان) ته منسوب دے. سلېمانیه په عراق کښې هم د یو ځائے نوم دے. چې هلته د لرغونی ادوارو نه اسرائیلیان آباد راروان دی هم دغه وجه ده چې د اسرائیلیانو یوې ژبې ته نن هم سلېمانیه وئیلی شی.

پښتون خونه (نسل):

اګرچې افغانانو همېشه د قامی او قلمی روایاتو له کبله خپل نسلی تړون بنی اسرائیلو سره بیان کړے دے

[1] شاه نعمت الله دهلوی 560هـ د خپلو پیشنګویو په مجموعه کښې لیکی "ګردد بنو سلیمان باشد چوں فضل رحماں یعنی که قوم افغان باشند صد علانه"

[2] په افغانی تذکرو کښې د قېس تاتوبی کوه سلیمان (کسی غر) روایت شوی دی. تر څو چې د کوه سلیمان تعلق دے. نوی څېړنو نه رابرسېره شوی دی. چې د علم حدیث په وقیع څانګه اسماء الرجال کښې د قېس بن یزید په اړوند د کوه سلمان ذکر شوے دے. د دې غر وقوع د بلخ په منطقه کښې بیان شوے دے(مسعود الحسن روهیله – قیس پټهان – تحقیق کا ایک پهلو) ابن ندیم په خپل قابل قدر تالیف د "الفهرست" په نهمه مقاله کښې لیکی "بلخ نه ملتان ته بلکل نېغه لار ده. ځکه چې د ملتان ودانی بلخ سره زیاتې نزدې او تړلی دی. (اثرجان)
د خاص بلخ په بابله ابن بطوطه په خپله سفرنامه (رحلة ابن بطوطه ، مصرچاپ) کښې لیکی چې د حزقیل (اسرائیلی پیغمبر) مزار دلته دے. دې په دې لړ کښې زیاتوی چې د دهٔ په مزار قبه جوړه ده او مونږ. پخپله د دهٔ د مزار زیارت ته لاړو. (اثرجان)

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

خو مناسب معلومېږي چې دلته څۀ ذکر د هغو نظرياتو هم ووشي چې د دې قام په بابله په مختلف وختونو کښې په ډاګه شوی دی.

واضحه دې وی چې دا وړاندېزونه د علمی پس منظر سره سره د سياسی، مسلکی او نسلی تعصباتو غمازی هم کوی. دغه وجوهاتو کۀ يو طرف ته تحقيق او تنقيد ته د ودې موقع ورکړې ده نو بل طرف ته ئې د دې قام د نسلی اصالت په بابله اختلافات هم جور کړی دی. زمونږ دې دليل له د هنری راورټی د دې تبصرې نه هم تقويت ملاوېږی "د يو قام د اصليت او نسب په بابله به د نظرياتو تفاوت دومره زيات نه وی څومره چې د افغانانو د اصليت او نسب په بابله دی".

لاندې مونږ څۀ قدرې اجمالاً دا وړاندېزونه قلم ته سپارو.

پښتانۀ هن دی:

د دې وړاندېز تر مخې پښتانۀ په نسب هن (قام) دی. هن په اصل کښې تاتاريان وو. دې قبيلې په خپل وړومبی چپاوئنو کښې ګندهارا دل ول کړې وه. او بيا ئې بتدريج په پنجاب يرغلې کړې وې. په ٤٤٥ء کښې د ګپتا

تېر اخری راجه له د ماتې نه پس دوی خپلې باچائې له پرمختګ او استحکام ورکړے وۀ. ايرانيانو دا قام په افتالی او هفتالی نومونو ياد کړے دے. بل طرف ته عربانو دوی په هيطل يا هياطله نومولی دی. د هن نظريې سره تړون لرونکی څېړن کار د پښتنو ابدالی او افتالی (هن) يو قبيله ګرځوی.

پښتانه ساکادی:

ساکا د ستهين قام د يو قبيلې نوم وۀ. د دې قبيلې د ذيلی څانګو نومونه دا رقمی وو (١) توری (٢) اکاتيرس (٣) نری (٤) ملا (٥) تکلانی (٦) ګلونی (٧) سرماتی.

ساکا په حربی فنونو کښې بې مثله وو. په خصوصی توګه دا قبيله په تيراندازۍ کښې بې مثله وه. د ساکاوٗ خپل قامی دوددستورونه او ژبه وه. ماهرين موجوده سری کولی ژبه د ساکاوٗ د لرغونی ژبې موجوده شکل ګڼی. د څېړن کارو مطابق د دې قبيلې د واکمنۍ مرکز سيستان وۀ. خپله سيستان له ساکستان معرب دے. دا وخت د سيستان زياتره حصه ايران کښې ده، څۀ لږه حصه ئې په افغانستان کښې هم موقعيت لری. عربانو (مورخينو) به سيستان ته سجستان وئيلو. سلطان

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

خان صابر په خپل تالیف کښې د کنستی شوو ډبرو او خزو په حواله پښتانهٔ ساکا قبیله ګڼلې دی. ولی الله خان هم د پښتنو د اصل په بابله د ساکا وړاندېز قائل وهٔ.

هیروډوټس ساکا او پکتا جلاجلا بیان کړی دی. د دې مؤرخ مطابق "ساکا" یو نوم دے چې پارسیانو د باختر ټولو قامونو له ور کړے دے. هم د دغه مورخ د وېنا تر مخې په پارسی قبائلو کښې نیم پارتهی دی، د هیروډوټس بیانوی چې ساکاؤ کوروش (سکندر ذوالقرنین) شهید کړے وهٔ او دارایوش د دوی نه تېښته کړې وه.

پښتانهٔ عبرانیان دی:

د خان علین مکان خوشحال خان خټک مطابق پښتانهٔ د حضرت ابراهیم د ورور[1] اولاد دی. دوی د دستار نامې په اوولسم هنر کښې د نسب د عنوان لاندې چې کله

---

[1] سکندر مقدونی په خپل یاداشتونو کښې لیکلی دی "هغه خلق چې ما د دجله او فرات په دوابه کښې لیدلی وو، هم دغه خلق ما د سندهـ په وادی کښې ولیدل. هیروډوټس هم داسې یوې موضوع ته اشاره کړې ده. (د افغانستان ملی تاریخ از قدرت الله حداد فرهاد)
مسعودی په مروج الذهب کښې د سریانی باچایانو په بابله لیکی "د دوی د وړومبی باچا نوم 'شوشان' وه، وروستو د دې خاندان واکمنی د هند او سند نه په تېره تر بسط (بست)، غزنین او لعس نه تر هغه ټولو زمکو پورې پراخه شوې وه، چې په نهر هرمند(هلمند) اباد دی. د مسعودی په روایت په 332هـ کښې د دې سریانی لړی د باچایانو لقب 'زنبیل' وه"، ابوالحسن بن حسېن بن علی المسعودی مروج الذهب و معادن الجواهر (اول ټوک) نفیس اکېډمی اردو بازار، کراچی.

د پښتنو د نسب په بابله د خپلې مطالعې ذکر کوی نو د بخت نصر د لاسه د حضرت دانیال او نورو اسرائیلیانو د بې کوره کېدو او په کرمان او سیستان کښې دمېشته کېدو روایات بیانوی. دوی روایت کوی چې د بعثت نبوی په وخت پښتانهٔ د اور پرستو (ایرانیانو) سره په جنګونو کښې بوخت وو.

په تورات کښې د ابراهیم د دوو وروڼو ناحور او حاران ذکر راغلے دے. حاران د خپل پلار په ژوند له دنیا نه کوچېدلے وهٔ. لوط د دوی ځوی وهٔ. د حاران په نوم په لرغونی عراق کښې یو ښار هم آباد وهٔ.

پښتانهٔ یونانیان دی:

د روغ لیونی (عبدالغنی خان) د څېړنې تر مخې پښتانهٔ یونانیان دی. د دوی په خیال د دواړو قومونو په مخ او جثه، دوددستور او کلتوری روایاتو کښې ډېر مماثلت دے. یونانی قام په ګندهارا کښې د سکندر مقدونی د یرغلو نه وړاندې آبادۍ لرلې. د سکندر مقدونی نه پس د هغه جرنېلانو په بلخ او ګندهارا کښې بااختیاره باچائۍ جوړې کړې وې. اخوند درویزه په خپل تالیف کښې د "پاپین" (ننګرهار) ملک نازو خان په خټه

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

یوناني لیکلی دی. د دوی مطابق د سوات او ننګرهار زاړهٔ سلاطین پنج په خټه یونیان وو[1].

پښتانهٔ آرمینیان دی:

دا وړاندېز وړومبی کروسنسکی وړاندې کړے وهٔ. داسې بریښی چې د دهٔ مآخذ تاریخ منتظم ناصری وهٔ. بیا وروستو جارج کیپل او بیلیو په خپلو خپلو دلائلو دې وړاندېز له وده ورکړه. په اصل کښې د دې وړاندېز بنیاد د لفظ افغان او اوغان باهمی یوشان والے او هغه تت روایات دی د کومو تر مخه چې افغانان په یو زمانه کښې په آرمینیا کښې مېشته وو. د کروسنسکی په وینا ''دا بالکل مبهمه او نامعلومه ده چې په بنیادی توګه دوی د شیروان یا د هغه ولایت دی چې د بحیرهٔ کیپسئن په غاړو د داغستان په لوری دی. یا د هغه صحرا دی چې د غه ولایت سره پوله لری او د باب الابواب نه پورې ده''.

د بعضې شیرنو تر مخه د شېروان او قره باغ په ولقو کښې د لویو لارو ساتندووی په اغوانیخ بللی شو. د بیلیو مطابق د غور اوسېدونکی په بنیادی توګه ارمنی اغوان وو. دې خلقو یهودو سره د ټل بندی په بنیاد د یو قام

[1] تذکرة الابرار والاشرار، از اخون درویزه

تشکیل کړے وهٔ. غالباً دا روایت بیلیو د طبقات ناصری مؤلف منهاج السراج نه اغستے وهٔ.

د مؤلف[1] مطابق د هارون الرشید په دور کښې یو یهودی په دې شرط د بنجی نهاران شنسبی مرسته کړې وه چې د دهٔ په مشورو د عمل په صورت کښې به دې یهودی ته غور کښې د مېشته کېدو اجازه ورکوی.

دا هم یو خونده ور حقیقت دے چې د قره باغ په نامه دوه درې مقامات تر اوسه په افغانستان کښې موقعیت لری. واضحه دې وی چې د یو سیمې سره تړون د قامیت بنسټ خو ګرځی خو د نسل هیڅ کله نه. محقق ډورن هم دارمنی وړاندېز غندنه کړې ده. د دهٔ په خیال د ''سینټ مارټن دارمنستان یادونې'' وئیلو نه پس دا خبره په لنډه پوهې ته راځئ چې ارمنی اغوان او افغان دوه جلا جلا قامونه دی.

پښتانهٔ قبطی الاصل دی:

غالباً دا وړاندېز د ټولو نه وړومبے د تاریخ فرښتې مؤلف وړاندې کړے وهٔ. داسې ګمان کیږی چې د دوی مآخذ مطلع الانوار نومی کتاب وهٔ. فاضل مؤرخ خپل

[1] منهاج السراج - طبقات ناصری - ترجمه: پروفیسر افتخار احمد (اُردو)

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

وړاندېز په موسوی قبطی او فرعونی قبطی باندې تقویه کوی. بیا د فرعونی قبطیانو د ابرهه په لښکر د شمولیت په وجه د تباهۍ ذکر کوی. د پښتنو د قبطی ختې روایت یو بل مؤرخ فرید الدین احمد هم په خپلې رسالې "انساب الافاغنه" کښې کړے دے. هغهٔ د تاریخ افغانی او تاریخ غوری په حواله سره لیکی چې پښتانهٔ په ختهٔ اسرائیلیان دی خو بعضې په دوی کښې قبطیان هم دی. د فرعون دا مرستیال قبطیان د بې وطنه کېدو نه پس د کوه سلېمان په علاقه کښې مېشته شوی وو. دلرغونی فارس د تاریخ مطابق هنحامنشیانو ۵۲۵ ق.م. کښې د مصر د فتحې نه پس تر موجوده لیبیا پورې خپلې باچائۍ له خوروالے ورکړے وهٔ. د هیروډوټس مطابق چې کله کمبوجا (باچا) په لیپی (لیبیا) کښې برکه نومی یو وړوکی ښار فتح کړو نو دهٔ هغه په امر اهل برکه د مصر نه ایران ته ولیګلے شو، بیا د دارایوش (باچا) په امر اهل برکه ته په بلخ کښې یو کلے ورکړے شو. چې هغه د دغې قام د زوړ وطن په مناسبت سره برکه[1] مشهور شو.

[1] برکی د اورمړ قام مشهوره ذیلی څانګه ده. د دې ټکی د "برکه" سره لفظی یوشان والی بې د څهٔ تامله ښکاره دی.

دغه شان د جغرافیه خلافت مشرقی مؤلف د "بوشنج" په بابله لیکی "دا ښار د هرات نه د هری خوړ په کینړی غاړې په څهٔ فاصله سئېل (جنوب) په مخ آباد وهٔ. د عمومی روایت تر مخې د دغې ځائے هوائی چکې فرعون مصر ایجاد کړې وې هغه د خپلو ځوبو (فتوحاتو) په لړ کښې د خپل وطن نه دومره لری راغلی وو چې تر دې ښار ئې خپله باچائی قائمه کړې وه.

پښتانهٔ بنو قطوره دی:

د حضرت ابراهیم خلیل الله ګنې بیبیانې مبارکې وې. په دغو پاکو بیبیانو کښې یو بی بی قطوره هم وه. د روایاتو تر مخې د حضرت ابراهیم علیه السلام د دې بیبی نه شپږ ځامن وو. چې د هغو نومونه (۱) مدیان (۲) یقسان (۳) مدان (٤) اسباق (٥) زمران (٦) سوخ وو.

په تورات کښې بیان شوی دی چې حضرت ابراهیم علیه السلام خپل ټول هر څهٔ حضرت اسحاق علیه السلام ته عطیه کړی وو. او د باقی بیبیانو ځامن ئې سره د ډېر مال حال مشرق پله (طرف) رخصت کړی وو. دا خلق د ایران په شمالی غربی سیمه کښې اباد شوی وو.

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

د یقسان په اولاد کښې حضرت شعیب علیه السلام پیدا شوے وهٔ. د دوی د اسم محضه په وجه روستو د دوی قام په قینی شهرت لرلو.

د تورات د روایت مطابق چې کله ملک طالوت د عمالقو (قام) خلاف د جنګونو په وخت هغوی د سموئیل پېغمبر په مشوره قینیانو ته د عمالقو د منځ نه وتلو ووئیل، نو په دغه وېنا دا خلق د خپل وطن نه په کډه شو او په فارس کښې مېشته شو. بیا دغه قینیان د پشت په زمکه (چې د سبزوار سره نزدې موقعیت لری) آباد شو. د هنحامنشیانو په وخت دې سیمې د پارتیا په نوم شهرت لرلو. د اسلام په ابتدائی دور کښې دا سیمه په طبرستان مشهوره وه. د پشت اوسېدونکی دا بنو قطوره ړومبے په پاشتین او بیا په وروستو وختونو کښې په پشتون او پشتانهٔ باندې وپېژندے شو.

پښتون آریا دی:

د آریانو د وجه تسمیې په بابله دوه وړاندېزونه شهرت لری.(۱) آریا د کلتوری ډلې نوم دے. (۲) آریا د ژبې په بنسټ د ختې (نسل) نوم دے.

(۱) آریا کلتورنی ډله:

Pukhto.Net

د دې وړاندېز تر مخې آریا د ثقافتی ډلې نوم دے. د قاضی عبدالحلیم اثر مطابق آریا د "اُر" نه معرب دی. چې معنی ئې اور ده. په لرغونی وختونو کښې "اُر" د سومیریانو (قام) د پلازمیني نوم وهٔ. دا قام د اور د تقدیس قائل وهٔ. د دې قام د باچائی ډاندی تر لرې لرې خوارهٔ وو. د سومیریانو د اثر لاندې چې کوم قومونه د اور د نمانځلو قائله شوی وو. هغوی په آریا سره نوموړی شو.د "اور" کلمه په پښتو ژبه کښں هم په دغه معنی مستعمل ده. او د اور سره د نسبت د پاره د "اورین" کلمه وضع ده.

(۲) **آریا په لحاظ د ژبې:**

ماهرین السنه د آریا معنی نجیب، شریف او اصیل کوی. په پښتو کښې هم "اره" د بنیاد او اصل په معنی استعمالیږی.

د ټولو نه وړومبے روسی مستشرق پروفېسر کلاپروتهـ د پښتو ژبې د ټکو، لغاتو او قواعدو د کتنې په بنیاد د پښتنو په بابله آریا وړاندېز مخې ته کړے وهٔ.

د ظفر کاکاخیل د څېړنې تر مخې "آریا" یو لسانی اصطلاح ده. او هر هغه سړے په آریا بللے کېدے شی چې آریائی ژبه وائی. د هغه په خیال دا د یو سړی یا د یو قام د

ketabton.com - The Digital Library

مشر نیکهٔ نوم نهٔ دے. تر څو چې د آریاؤ د ورومبی ټاټوبی (مسکن) خبره ده په دې بابله د محققینو اختلافات دی. د ګڼو څېړن کارو په خیال د آریا قام وړومبے ټاټوبے سطح مرتفع پامیر او د آمو (دریاب) مونړ (منبع) والاعلاقه ده[1].

د بعضو په خیال د دې قام وړومبے ټاټوبے سیکینډی نیویا، فن لینډ یا د ډینیوب دریاب وادی ده. بعضې ئې جنوبی روس، نور ئې جزیره نما بلقان او پاتې محققین منګولیا او چینی ترکستان بیانوی.

د پښتنو د آریائی وړواندېز په بابله د رګوید نه علاوه د یونانی سیلانیانو، مؤرخانو او جغرافیه دانو لرغونی تذکرې د سند په توګه وړاندې کولې شی. د دغې کتنو لاندې جدید څېړن کار دا عقیده لری چې پښتانهٔ هم هغه پکت[2] قبیله ده چې ذکر ئې په رګوید (د هندوانو مذهبی کتاب) او د مهابهارت د لسو قبیلو په شخړو کښې شوے دے[3]. دا څېړن کار د دې خپل وړاندېز د

[1] د پوهان عبدالحی حبیبی صیب مطابق اریائی قامونه وړومبی د خیوه، خوقند او د بدخشان په منځنی زمکو اباد وو. بیا د ابادی په زیاتی دوی په دریو ډلو کښې تقسیم شو. یوه ډله د هندوکش غر په لار د کابل د سردرو نه په تېره هندوستان ته لاړه. دوېمه ډله د ایران په مخ خوره شوه چې د هغه ځایه بتدریج یورپی سیمو ته په کډه شوه. درېمه ډله په خپل وطن پاتې شوه چې اوس په پښتنو یادیږی.

[2] بعضې څېړن کار دا رائې لری چې د مسیح نه ۱٤۰۰ کاله وړاندې د هندوانو په مذهبی صحیفه "رګویدا" کښې پښتانهٔ په دې نوم یاد شوی دی (په حواله د پښتون کون از پروفېسر پرېشان خټک)

[3] د رګوید مطابق دلسو قبیلو په جنګ کښې دې قبیلې د سوداس خلاف جنګ کړے وهٔ، (رګوید منډاله ۷،۱۸،۷) په دې کتاب کښې دا قبیله د پاکتاس (Pakthas) په نامه یاده شوې ده.

تقویې د پاره د یونانی مؤرخ هیروډوټس[1]، جغرافیه دان بطلیموس کلوډیس[2] او یونانی جرنیل او سیلانی سکائی لاکس[3] د تالیفاتونه حوالې د دلیل په توګه وړاندې کوی.

دې درې واړو یونانیانو د پکتی، پکتین، پاکتی یس او پکتیان[4] په نامو د یو قام ذکر په خپلو تالیفاتو کښې کړے دے. دغه شان ئې د دې قام وطن په پکتیا او پاکتیا باندې یاد کړے دے. د هندوانو د زړو مذهبی کتابونو او د یونانی علماؤ د باندینی حوالو په بنیاد د څېړن کارو یوې ډلې دا نتیجه راویستې ده چې د هندی آریاګانو د درې بنیادی څانګو (۱) بهارته (۲) یدو (۳)پکتا کښې هم، پکتا د پښتنو لرغونی نوم دے[5]. د آریائی وړاندېز منونکی دوېمه ډله دا عقیده لری چې پښتانهٔ د تېر وختونو بخد قام دے. د بخد قبیلې او علاقې نوم په اوستا (پارسیانو مذهبی کتاب) کښې هم راغلے دے.

[1] هیروډوټس (٤٨٤ تا ٤٢٥ قبل مسیح) د پکت د وطن نوم په پکتیکا (پکتویک) یاد کړے دے، هغه د دې قام د ذکر په لړ کښې د دې قام وطن د دریائے سندھ غاړې په ګوته کوی.

[2] بطلیموس د پکت قبیلې وطن د پکتین په نامه یادوی. د دهٔ په وینا د پکتیو وطن پکتین د پارو پامیزاد قطب (جنوب) ته موقعیت لری.

[3] د دارا د وخت امیرالبحر سکائی لاکس (۵۲۱ تا ٤٨٦ ق م) د پکت قبیلې وطن په پکتیا یاد کړے دے.

[4] هیروډوټس د پکتیان وطن د "اراکوسیا" په نامه یاد کړے دے.

[5] هندی اریا د "دیو" کلمه د مقدسې هستی د پاره استعمالوی خو پښتو ژبه کښې د یو د شېطان صفته ذات د پاره مستعمل دے. چې د دوی د دې عقیدې سره هم توپیر دے.

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

وړومبی عرب مؤرخانو هم د بخد ذکر په خپلو تذکرو کښې کړے دے. دغه شان د دې پوهانو د څېړنو تر مخې پښتانهٔ د آریاؤ د باختری څانګې سره اړه لری. د دې طبقې پوهانو ته د پښتو ژبې نه هم تقویت ملاوېږی. ځکه چې د دې ژبې تعلق په متفقه توګه ایرانی څانګې سره دے. چې کله مونږ د دې ټولو باندینیۍ خبرو جاج واخلو نو د ژبې نه علاوه په ډېرو متقاضی امورو د دې وړاندېز دننی افتراق او معیار د مخزن افغانی وغېره نه هم کمزورے ښکاره شی[1]. مثلاً لرغونی هندی مذهبی کتابونو کښې د هندوستان د زړو غېر آریائی قامونو ذکر ډېر په اختصار او مجمله توګه شوے دے. بعضو څېړن کارو د آریاؤ د راتګ نه وړاندې په سندھ[2] کښې دوو لویو قامونو ذکر کړے دے. چې (۱) آسور[3] (۲) داسیو وو. دې دواړو قبائلو نه یواځې په ډاډه د آریاګانو مخ نیوی کړے وهٔ بلکې څو وارې ئې ماتې سره هم مخ کړی وو. خو بیا د وخت سره سره

---

[1] د پروفېسر پرېشان خټک په رائې "د تاریخ د پاره چې د کومو مواخذاتو ضرورت وی، هغه د دې نظریې په ډاډ کښې نهٔ ښکاری. محض په زبانی روایاتو او عمرانی قیاساتو ولاړ هغه تاریخ چې د منځ د زرګونو کلونو کړی ئې ورکې وی څنګه مستند وګڼلی شی"

[2] د "ډاکټر غلام علی الانا" د څېړنې تر مخې سندهی په بنیادی توګه غېراریائی ژبه ده. ډاکټر نبی بخش خان بلوچ د موهنجو ډاړو د لرغونی ژبې په بابله لیکی "د اثارقدیمه د موندلی شوی موادو او معلوماتو په بنسټ وئیلی شی چې د سندھ لرغونه ژبه د یو سامی صفته ژبو د ډلې نه وه"

[3] د مسعودی په قول "د طوفان نوح نه پس په زمکه باندې د ټولو نه وړمبی سوریانو د بست، زمینداور او د غزنی په سیمو باندې واکمنی جوړه کړې وه، دوی د وطنونو د پولو تعین کړے وهٔ، اونې ئې لګولې وې، د دوی وړومبی باچا "سوشان" وهٔ. مروج الذهب از مسعودی

آریاګانو په دوی غلبه موندې وه. هم په دې وجه د هغه وخت راسې په هندوانو کښې د داس یا داسیو نوم د مرئ د پاره مستعمل راروان دے. خو د آسور قام پسوی ذکر هیڅ چرته نشته. دغه شان د رګوید د پکت په پښتنو باندې د اطلاق مونږ هیڅ قرینه نهٔ لرو. یعنی چې پکت د یو سړی نوم وهٔ که د باچا یا د قام. مونږ ته معلومه ده چې په هندوانو کښې د اوچت ذاتونو خلق تر اوسه د نورو آریاګانو په شان په خپله ژبه کښې د "خ" په ځائے "ک" وائی. خو سوال دا پیدا کېږی چې باوجود د یو ستر ذات آریائی قام نه پښتنو د کومو اثراتو لاندې خپل نوم د پکت په ځائے پښت کړو؟

تر څو چې د هیروډوټس د تالیف "تواریخ" ذکر دے. د خپل کتاب په وړومبی باب کښې دا مؤرخ لیکی "پاکتی یس د یو سړی نوم وهٔ د لودیا د قام نه، ساردس د لودیانو مرکز وهٔ". دا فاضل مؤلف د پکتیا خلق په اووم اقلیم کښې پکتویک او آرمینیان په دیارلسم اقلیم کښې هندیان په شلم اقلیم کښې لیکی او د پکتیا ځائے په آرمینیا کښې ذکر کوی. خو چې کله هیروډوټس د سکائی لاکس د مهم او د مخامنشیانو د خپلو ولایتونو نه د سالانه خراج ذکر کوی نو دغه وخت واضحه شی چې د وخت

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

چپاؤنو او د متن متفرقه بیاناتو د فاضل مؤرخ لیکنی د مطالبو د وېنا په ترخ کښې بېخی کمزوری کړی دی. دغه شان چې کله مونږ په دغه تالیف کښې د سپو هومره غټو سړوی خورو مېږیانو قیصې ولولو نو دا تالیف د تاریخ نه د دیومالا (فرضی یا خیال قیصې) جوړه شی.

د آریائی نظریې ناقدان دا وېنا هم کوی چې دې وړاندېز ته ۱۹۲۲ء نه پس هغه وخت شهرت ملاؤ شو. چې کله د افغانستان د باچا امان الله خان په وخت کښې د هغه یو وزیر فېض محمد خان په خپل تالیف کښې د افغانانو په بابله د آریا وړاندېز ذکر وکړو. او د دولت له خوا په سرکاری توګه د دې وړاندېز تائید وشو. داسې وئیلې کیږی چې د دې دولتی تائید مقاصد بهرنی اړیکی (خارجه تعلقات) او د چاپېرچل بین المللی تقاضې وې.

بهرحال زما په خیال آریائی وړاندېز د کوټلی تجزیې په معیار نۀ سر ته کیږی تر څو چې د غربی څېړنکارو خیالات دی. په دغو کښې زیاترو د قیاس نه کار اغستے دے او د زمکنی حقائقو نه ئې ډډه کړې ده. دوی د افغانانو د قامی بنسټ، خوراک سڅاک، دوددستور، د دوی په تسلسل سره د لرغونی مینو نه تدریجی انتقالات، عقائدو، نفسیاتو، د دوی د مینو د

لرغونی او اوسنی نومونو یو شان والے، او په پښتو ژبه کښې د سامی ژبو د ټکو پنګې تر څۀ حده نظرانداز کړی دی.

بحېثیت مجموعی د هیروډوټس د "تواریخ" حېثیت د تېرو وختونو د نورو تواریخو نه بدل نۀ دی. بیا هم مونږ ته د تېرو وختونو د ټولو مؤرخانو او په خصوص سره د هیروډوټس مننه پکار ده چې د دوی د علمی ارزښتونو له کبله نن مونږ د دې قابل یُو چې د تېر وخت ننداره وکړو.

پښتانۀ مخلوط النسل دی:

کله چې د پښتنو د خونې په بابله د وړاندېزونو په مینځ کښې اختلاف زیات شو او دا حقیقت هم مسلمه شو چې هره ډله د دلائلو په بنیاد خپل نقطه نظر مخې ته راوړی. نو د څېړن کارو او ناقدانو یو ګوند د منځ لاره اختیار کړه او دا وېنا ئې وړاندې کړه چې پښتانۀ مخلوط النسل دی. د دې ګوند پوهانو مشر مولانا عبدالقادر ګڼلے شی. دوی نۀ یوائې د پښتو اکېډمی مؤسس وۀ بلکې د پښتنو په تاریخ، ژبه او ادب ئې هم ژور نظر لرلو. پوهان پریشان خټک (خدائے بخښلے) هم د یو څان له فکر سره د

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

دي وړاندېز په ځنګ ښکاري. د دوی په خیال یو سپېځلے پښتون ګوند چې په خونه پښتون وهٔ د تاریخ په تتو ورځو شپو کښې د بلخ نه تر سلېمان غرهٔ پورې چرته نه چرته میني لرلې. دغې ګوند بیا په پراخه توګه د قبائلو شکل اختیار کړو. دا د هغه وخت خبره ده چې کله آریاګان په دې سیمو لا نهٔ وو مېشته شوي. دوی د پښتنو د خونې د څېړنې په بابله پښتونولۍ ته لوړ والې ورکوي. ځکه چې د دوی په وېنا دې ضابطې د اسلام نه هم وړاندې په دې قام کښې رواج لرلو.

کهٔ چرې غور وکړے شي نو د مخلوط النسل وړاندېز په ګټه کښې د علمی دریځونو سره زمکني حقائق هم موجود دي. د پښتون قام سره تړلې قبیلې لکه کمبار، کشار، ماندوري، طوري، ګمر، وغېره نن د پښتونولۍ په امېل کښې د ملغلرو په شکل داسې پېئلي شوي دي چې په دې کښې د یوې ملغلرې کمې زیاتې ګویا چې د ټول امېل د ماتولو باعث ګرځي. د کرمې توري خپله وائي چې مونږ په خېل کرلاني او په خونه ترک یُو. او د اسلام نه وړاندې مونږ بدها مذهب منونکي وو. مونږ وړاندې دا خبره لیکلې ده چې په ساکا قبائلو کښې د یوې قبیلې نوم توری وهٔ.

پښتانهٔ بنی اسرائیل دي[1]:

د پښتون قام د خپل قامی او قلمی روایاتو تر مخې دوی دهغو اسرائیلیانو اولاد دي کوم چې د آشور او بابل واکمنو عراق او لرغوني پارس او میډیا ته په کډه کړي وو[2].

د تاریخ د کتنې نه دا حقیقت برسېره کیږي چې انسان په څهٔ نا څهٔ شکل خپل تېرو وختونو سره تړون ساتي. د بشریاتو پوهان هم د دغو انساني نفسیاتو د څېړنو په رڼا کښې د قامونو د تېرو چپو ماتې کړې یو بل سره لګځ. اصل کښې په زمکه د انسانانو د ابادۍ د خورېدو لویه وجه د دوی د (نقل و حرکت) فطری جبلت دے. د څېړنو تر مخې دا کډوالي په هر پنځوس کاله کښې په خپله واقعه کیږي. انسان د یو ځاے نه بل ځاے ته په کډه کېدو کښې چې چرته د نوي چاپېر چل اثرات قبلوي. هم هلته په لاشعوري توګه د خپلو تېرو ورځو شپو او مینو

---

[1] دا خبره چې د افغانانو اسرائیلي وړاندېز د مخزن افغانی د صاحب ایجاد دی، حقیقت سره سمه نهٔ ده. د مخزن نه مخکښې د دې دریځ لیکنه تذکرة الابرار والاشرار او تواریخ شیرشاهی کښې شوې وه. په دې بابله یو بله د قدر وړ حواله د ابوالفضل لیکنې دی، دې چې کله د ائین اکبری په دوېم ټوک کښې د ګدو ولایتونو حال لیکی نو د افغانانو په بابله د دوی د اسرائیلي دعوې ذکر هم کوی.

[2] د یهودیانو لرغونی معبد چې کنډرات ئې په کابل کښې موجود دی، د یهودی دائرة المعارف په روایت د دې تاریخ د بخت نصر د زمانې دی. (پښتانهٔ از ډاکټر حبیب الله تژی)

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

سره خپل تړون هم په څهٔ نا څهٔ شکل نوی چاپېر چل ته راړوی.

د خپل تېر وختونو سره تړون ساتلو د پاره انسان ګڼې وسیلې پکار راولی. لکه د تېرو نیکانو نومونه خپلو بچو له کېښودل، نوې میننې د زړو مینو په نامو یادول، د نیکانو د مورنۍ ژبې ټکی خپلې موجوده ژبې ته راړول. د پلار نیکهٔ مذهب او دوددستور له په مروجه مذهب او دوددستور کښې ځاے ورکول یا په څهٔ نا څهٔ شکل جاری ساتل.

د انسانانو دا فطری خوی د نوی کلتورونو په جوړېدو کښې او د تهذیبونو په وده کښې مهمه برخه اخلی هم دغه وجه ده چې د نن وخت څېړن کار د نورو سائنسی وسیلو سره سره دغه انسانی جبلتونه اوس هم په قامونو د څېړنې په لړ کښې پکار راولی. مونږ په مختصره توګه د اسرائیلیانو پېژندګلو او د دې قام د عروج او زوال جائزه لوستونکو ته وړاندې کوو.

د حضرت یعقوب علیه السلام اولاد ته بنی اسرائیل وئیلی شی. دوی د حضرت اسحاق علیه السلام ځوی او د ابراهیم علیه السلام نوسے وهٔ. حضرت ابراهیم علیه السلام په انسانی تاریخ کښې یو ستر مشر تېر شوے

دے. د دوی پلرنی وطن د عراق لرغونی ښار "اُر" وهٔ. دوی د "اُر" یو لوړ رتبه ټبر سره تعلق لرلو. د "اُر" خلق د بتانو او د فطری مظاهرو د لمانځلو منونکی وهٔ. په دې وجه دوی په کوټلی دلائلو سره خپل قام ته د توحید باری تعالی بلنه ورکړه. کله چې د "اُر" بامبړان ابراهیم علیه السلام ته په دلائلو کښې پړه شو. نو دوی ئې د اُور په غرغنډو کښې وغرځول. خو ولې سختن دوی د هر قسم جانی او بدنی تلفاتو او سوځېدو نه اوځغورل. د دې واقعې نه پس ابراهیم علیه السلام د کور د یو څو افرادو سره ملک کنعان او مصر ته هجرت وکړو.

د ابراهیم خلیل الله د وړومبی ټبر نوم سارا (بی بی) وهٔ. د سارا بی بی نه علاوه هاجره (بی بی) او قطوره (بی بی) هم د ابراهیم علیه السلام کورودانې وې. د سارا بی بی اولاد په بنو اسحاق، د هاجرې بی بی اولاد په بنی اسماعیل او قطورې بی بی او په بنو قطوره سره شهرت لری. بنو اسحاق د فسلطین او د دې په خواوشا زمکو، بنو اسماعیل د فاران په سحرا[1] کښې او بنو قطوره په شرقی وطن مېشته شوی وو. د حضرت ابراهیم علیه السلام فضائل او مراتب بې حسابه دی. تاسو په ابوالانبیاء، د

[1] پیدائش ب ۲۱ ایه۲۱ + پیدائش ب ۲۵ ایه ٦ (تورات اُردو)

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

لویو قامونو پلار او د خلیل الله په درنو نومونو سره مقلب ئي.

د حضرت اسحاق علیه السلام دوه ځامن وو. (۱) عیس (۲) یعقوب علیه السلام

د عیس اولاد په ادومیانو مشهور وهٔ.

د یعقوب علیه السلام څلور بیبیانې وې، په دوی کښې "لیا" او "راخل" زوجاتې وې. او بلها او زلفه ئې اُم ولد[1] اینځې وې. د دوی ټول دولس ځامن وو چې نومونه ئې په لاندینی ډول دی:

د لیا نه: (۱) روبن (۲) شمون (۳) لاوی (٤) یهودا (٥) اشکار (٦) زبولون

د راخل نه: (۱) یوسف (۲) بن یمین

د بلها نه : (۱) دان (۲) نفتالی

د زلفه نه: (۱) جد (۲) آشر

د حضرت یعقوب علیه السلام په ټولو زامنو کښې د حضرت یوسف علیه السلام سره زیات محبت وهٔ. حضرت یوسف علیه السلام په خپل کوچنوالی کښې د خپلو رونړو د ناروا سلوک او بیا د مصریانو د لاسه د ګڼو ازمېښتونو او د بندی توب د کشالو په روڼ تندی او ډاډ

[1] هغه وینځه چې د بچو راوړلو نه پس ورته د وینځې توب نه خلاصی ملاوٙ شی.

زړهٔ د مخاوی نه پس چې کله د نبوت او امارت په لویو مراتبو فائز شو نو په دغه وخت د پاکې خورې په وطن د قحط له کبله ئې خپل ټول رونړه او پلار راوبلل او د مصر په غواړه علاقه "جشن" کښې ئې اباد کړهٔ. د وخت سره سره مصریانو د نسلی عصبیت لاندې آل یعقوب علیه السلام مریان وګرځول. آخر څلورسوه دېرش کاله پس دې قوم د موسیٰ علیه السلام د مشرۍ لاندې د مصریانو نه خلاصے بیا موندهٔ. بیا د موسیٰ علیه السلام خادم یوشع بن نون د اسرائیلیانو د لارښګ د پاره قاضیان وټاکل. دور قضا کم و زیاته څلورسوه پنځوس کاله وه. د حضرت سموئیل علیه السلام په وخت کښې د آل یعقوب په تینګار د بن یمین قبیلې نه ساول المعروف ملک طالوت د دې قام باچا مقرر کړو. د ملک طالوت نه پس حضرت داوٗد علیه السلام د نبوت و خلافت په چارو سرفراز شو. د حضرت داوٗد علیه السلام نه پس حضرت سلیمان علیه السلام ته نبوت او بې مثله او منفرده باچائی اوبخښلې شوه.

د سلېمان علیه السلام نه پس د هغوی ځوی رحبعام باچا شو. د دهٔ په واکمنۍ کښې یربعام افرائمی دنورو لسو قبیلو په ټرون د اسرائیل په نامه د یو جدا دولت بنسټ کېښودو بل طرف ته رحبعام خپله یهودۍ

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

قبیله او بن یمین قبیله په سیاسی توګه یو کړه او دغه شان ئې د یهودا دولت په نوم خپله واکمني قائمه کړه. د یهودا دولت پلازمینه یروشلم او د اسرائیل سامریه وه. په ۷۷۱ ق.م. کښې آشوریانو په اسرائیله یرغلې شروع کړې. د ۷۳۲ق.م نه ۸۳۲ق.م پورې د نفتالی، جد او روبن قبیله په پوره توګه او د منسی قبیله نیمائي بې وطنه کړه. او دا دواړه ئې د خلخ، خابور، هاران او د جوزان[1] د خوړ په زمکو مېشته کړې[2]. په ۷۲۲ق.م. کښې د تګلاتهـ جانشین شلمانصر اسرائیلی ریاست له ماتې ورکړه. او پلازمینه سامریه ئې ګېره (محاصره) کړه. په دغه محال ئې د مقبوضه سیمو ټول اسرائیلیان آشور ته بې کوره کړۀ[3]. په ۷۲۲ ق. م. کښې د شلمانصر د مړینې نه پس سرګون II د آشور باچا شو. هغه د سامری د فتح نه پس شاه اسرائیل هوسیع په بندی حال آشور ته ولېګلو. بقایا ټول اسرائیلیان ئې بې کوره کړل او په خلخ، خابور د جوزان په خوړ او د مادیانو په سیمو کښې ئې مېشته کړل[4]. د اسرائیلی

[1] دې خوړ ته په پښتو او فارسی کښې امو، عربی کښې جیحون او انګرېزی کښې Oxus River وائی، د ساسانی واکمنی په مهال امو په ویهه رود معروف وهٔ، د عربی جیحون د ګیحون نه معرب دے، د یهودی مؤرخ موشے جل مطابق ګوزان دریائے بلخ (امو) دے.
[2] تواریخ ۱ ب۵ ایه ۲٦ + سلاطین ۲ ب ۱۵ ایه ۲۹ (تورات اُردو)
[3] سلاطین ۲ ب ۱۸ ایه ۱۱
[4] سلاطین ۲ ب ۱۷ ایه ٦

واکمنۍ د نسکورتیا نه پس دا لس قبیلې چرته هم بېرته رانغلې[1]. ځکه چې سرګون د دوی په سیمو باندې نورې قبیلې مېشته کړې وې[2]. د دې وجوهاتو له کبله د لسو وروکو قبیلو د روایت آغاز وشو. د سرګون دوم نه پس سنخریب باچا شو. د هغه د قتل نه پس په آشوری واکمنی د مخ په ښکته تلو آثار شروع شول. آخر په ٦۱٦ق.م. کښې د بابل او میډیا ټل لښکرو د آشور په دولت یرغل وکړو او د داسې ماتې سره ئې مخ کړو چې دا لوے دولت محض د تېر وخت یوه قیصه پاتې شوه. د خپل عروج په وخت آشوری دولت د مصر د پولو نه واخلې تر اېشیاء کوچک پورې او د فارس او میډیا نه اخوا تر سیهند[3] پورې واکمنی لرله. بابلیانو هم د آشوریانو په څېر د نیولو شوو سیمو یهودیان په آزار اوساتل. په ۵۹۷ق.م. کښې بخت نصر د ستر سالار په حېث په یروشلم یرغل وکړو. په واپسۍ کښې ئې شاه یهودا په زنځیرونو تړلے ځان سره بابل ته بوتلو[4]. د یهویقیم نه پس د یهویاکین په واکنۍ کښې بخت نصر بیا په یروشلم یرغل وکړو. دې وارې بخت

[1] سلاطین ۲ ب ۱۷ ایه ۲۳
[2] سلاطین ۲ ب ۱۷ ایه ۲٤
[3] دا سیهند موجوده صوابی والا هنډ نه دی.
[4] تواریخ ۲ ب ۳٦ ایه ٦

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

نصر د شاهي کورنۍ سره ۸ زره سپايان، سرداران او هنرمند ځان سره جبري بابل ته بوتلل[1]. د يهوياکين د جلاوطنۍ نه پس صدقياه باچا شو. څهٔ وخت پس چې صدقياه هم منحرف شو نو بخت نصر په يروشلم د يو لوی لښکر سره حتمي يرغل وکړو. د يو کال د محاصرې نه پس چې کله يروشلم ماتې وخوړه نو د صدقياه د وړاندې ئې د هغه بچي ذبح کړل. بيا ئې هغه ړوند کړو او په زنځيرونو تړلی ئې سره د ټول ښار د خلقو بابل ته جلاوطنه کړو. بابلي لښکرو د يروشلم خزانې ووهلې. او ښار ئې لوټې لوټې کړو[2].

بيا وروستو ۵۳۹ق.م. کښې چې کله لوے سائرس[3] بابليانو له ماتې ورکړه نو هم په هغه کال ئې بې وطنه يهوديانو ته د يروشلم د تلو اجازت ورکړو. دغه شان ۷۰ کاله شاړ پاتې کېدو نه پس يروشلم بيا آباد شو. خو د اسرائيليانو اکثريت وطن ته د واپس تلو په ځاے د سائرس په خورې ورې واکمنۍ کښې مېشته کېدل غوره کړل[4]. د سائرس په باچائۍ کښې ۱۲۷ ولايتونه وو. دهغه ملکه

[1] سلاطين ۲ ب ۲٤ ايه ۱۰ تا ۱۷
[2] سلاطين ۲ ب ۲۵ ايه ۲ تا ۱۱
[3] د سائرس ګڼ نومونه دی، لکه ذوالقرنين، کوروش اعظم، سکندر وغېره
[4] استر ب ۳ ايه ۸

آسترد د بنی اسرائيلو د بن يمين قبيلې نه وه. د آستر ترهٔ مردکی د سائرس په دولت کښې مهمه څوکۍ لرله[1]. د سکندر په باچائۍ کښې د اسرائيليانو سياسی مرتبه تر دې حده رسېدلې وه چې په ټولو ولايتونو کښې خپل اويا زره دښمنان د سکندر په اجازه قتل کړی وو[2].

د بابليانو د اويا کاله غلامۍ وخت نه واخلې د هخامنشيانو د واکمنۍ تر اشرافيې پورې اسرائيليانو د خپلې ژبې سره سره د مذهبی او کلتوری ژوند په ټولو اړخونو بدلون اختيار کړے وهٔ[3]. د دې تغيراتو د مخ نيوی د پاره د دوی روحانی او قامی مشرانو دوه ډوله فعاليتونه اختيار کړی وو. هغه ډله چې په يروشلم کښې بيا سره مېشته شوه. د دغو بدلونونو ئې په شدت سره غندنه وکړه او د احياء مذهب په لار ئې قامی ژبه او دوددستورونه بيا رواجی کړهٔ. بل طرف ته هغې ډلې چې يروشلم ته د بيا راتلو په ځاے ئې خپل مسکونه وطنونو کښې اوسېدل غوره کړهٔ، دوی قبائلی تقسيم د منځه يوړو او د بنی اسرائيلو په نوم ئې ټول وګړی مجتمع کړهٔ. دغه شان دوی د خپل قامی وطن نه د لری والی له کبله خپلو بچو او نوی

[1] استر ب ۸ ايه ۹
[2] استر ب ۹ ايه ۱٦ تا ۲۰
[3] نحمياه ب ۱۳ ايه ۲٤ + عزرا ب ۹ ايه ۱ تا ۲

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

مېشته زمکو له د خپلو وړ نيکونو او لرغوني وطنونو نومونه کېښودل شروع کړۀ. سره د دغو اقداماتو ئې کلتوري او مذهبي روايات هم نوي کول ته په ګډ صورتونو سپارل شروع کړل.

چې کله مونږ د باندنی بحث په رڼا کښې د پښتنو د تهذيبي اقدارو جاج اخلو نو لا محاله راته د اسرائيلي وراندېز سپېڅلې حقانيت په ډاګه شی[1]. په دې لړ کښې دې ويونکي لاندينی بېلګی د نظر وړاندې کړي.

د لرغوني وخت اسرائيلي نومونه چې تر دې دمه په پښتنو کښې مروج راروان دي.

(۱) شمون (۲) ساول (۳) مېشک (٤) ايتمر (٥) کودی
(٦) ايلم (٧) ايمل (٩) لودی (١٠) ګمرياجمر
(١١)سينی (١١) شلمان

[1] د لکهنؤ پوهنتون ډاکټر نورس افريدی د مليح اباد (انډيا) په خصوص سره د افريدی قبيلې او په عموم سره د نورو پښتنو قبيلو جينياتی ټسټونه اغستی وو. د دې ټسټونو نتائج د يهوديانو د اشکنازی څانګې سره 68.1 فيصد په تناسب سره مطابقت ښکاره کړے وه. دا تناسب د دنيا د هر قوم نه زيات دے. (روزنامه ټائمز اف انډيا 2009-06-07 په حواله د وکی پيډيا)
د اسرائيليانو قامی او مذهبی ټوپی چې يرملکی Yarmulki نومېږی او ورته Kippah هم وائی، د افريدو د قامې ټوپی سره مکمل يوشان والے لری. دا حقيقت هم دلچسپی نه خالی نه دے چې څنګه پښتانه د واده سری په پالنګ خېژوی هم دغه شان اسرائيليان هم د واده سری په پالنګ خېژوی.

دغه شان پښتنو د لرغونی اسرائيلی وخت ځايونو يا د هغو په بابله تاريخی حوالې هم په څۀ نا څۀ ډول خپل کلتوری ژوند کښې په ښکلی طريقه ژوندی ساتلی دی. د پښتنو د خپل نسلی اصالت نه دغه تاريخی لړی په بل مخ جدول کښې ملاحظه کېدے شی.

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

نوم	د لرغوني اسرائیلي تاریخ سره اړوند	معنی	د پښتنو تاریخ سره اړوند
کرک	د غرب اُردن د یو علاقې نوم	مرز	د خیبر پښتونخوا د قطبي سیمې د یو ځای نوم
سدوم	د اسرائیل د یو مشهور ریاست نوم	د ځای نوم	د خیبر پښتونخوا د مردان ډویژن د یو ځای نوم
بشام	په عهد اسرائیل کښې د شام د یو قلعه نوم وهٔ	د ځای نوم	د خیبر پښتونخوا په قطبي برخه کښې د یو ځای نوم
خیبر	په عهد رسالت کښې د یهودو د مرکز نوم وهٔ	د ځای نوم	په خیبر پښتونخوا کښې د یو ځای / ایجنسۍ نوم

ګدر[1]	د لرغوني عراق د سامي ژبې ټکے دے	د دوو سیمو منځ کښې حد فاصل	د کاټلنګ (خیبرپښتونخوا) سره نزدې د یو کلي نوم دے.
اُرمیه[2]	په لرغوني میډیا کښې د یو ډنډ نوم وهٔ	د ځای نوم	د افغانانو مشهوره اُرمړ قبیله
میانه[2]	په لرغوني میډیا کښې د یو ښار نوم، دې ته به ئې میانج هم وئیلو	د ځای نوم	د یوې افغانې قبیلې نوم
صافي[2]	په لرغوني میډیا کښې د سهند غر نه وتلی یو دریاب نوم	د ځای نوم	د افغانانو د یو قبیلې نوم

[1] عبرانی کښې Gader د سرحد او باړ په معنیٰ باندې دے.
[2] جغرافیه خلافت مشرقی از جی لی سترنج

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

اسمار	د آشوري (بابلي) ژبې يو ټکے	جنګي وسله	په کنړ کښې د يو ځاے نوم
قراقر	د عراق او شام په پوله د يو غر نوم	د ځاے نوم	کړاکړ د بونير او سوات په پوله د يو مشهور غر نوم دے
سوراء	بغداد (عراق) لرغونی نوم	د ځاے نوم	په دغه نوم د بونير په علاقه کښې د يو ځاے نوم
خوست	د لرغونی ميډيا په جبال ولايت کښې د يو ځاے نوم	د ځاے نوم	د افغانستان د يو مشهور ولايت نوم
شال	د لرغونی ميډيا يو ښار	د ځاے نوم	د غزنوی وخت د افغانانو د يو مرکز نوم وۀ
مراغه	د ميډيا د يو خوشګوار ښار نوم وۀ	د ځاے نوم	د پښتنو غوړه مرغۍ سره مشابهت

ايلم	په اسرائيل کښې د يو ځاے نوم	د ځاے نوم	په سوات کښې د يو مشهور غر نوم دے
بتهانی	په عهد قديم کښې د يروشلم په شرقی غاړه د کوه زيتون په لمنه کښې د يو ځاے نوم وۀ	د ځاے نوم	د افغانانو بيټنۍ قبيله
پاوۀ[1]	د حدر (شاه ادوم) د يو ښار نوم وۀ	د ځاے نوم	شېرپاوۀ د افغانانو د يوې قبيلې ذيلی خيل نوم
جمند	د کرمان سهيلی شرقی طرف ته د منوجان ښار د يوې حصې نوم	د ځاے نوم	د افغانانو په سرين ښاخ کښې د مند د ورور نوم

1 پيدائش باب ۳۶، ايه ۲۹ (تورات)

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

پتوم[1]	په عهد فراعنه کښې د څیزونو کېښندلو د ځاے نوم	نوم	پټ (اسم صفت) په دېوالونو کښې ګېر هغه ځاے چې څت پرې اچولے شوی وی[2].
میمنه[3]	په عهد وسطیٰ کښې د دې نوم الیهودیه وۀ	د ځاے نوم	د افغانستان د یوې منطقې نوم
الغور	تهامه (عرب) ته الغور هم وئیلې شی	د ځاے نوم	د افغانستان د یو ولایت نوم
پشت[4]	دا په کوهستان (لرغونی میډیا) په غر کښې د یو ځاے نوم وۀ	د ځاے نوم	د روایت تر مخې په دې دواړو علاقو کښې اسرائیلیان ډېره موده اباد وۀ

1 خروج باب ۱ ایه ۱۲ (تورات)
2 درياب (پښتو لغت) مؤلفین قلندر مومند، فرید صحرائی
3 جغرافیه خلافت مشرقي
4 دا نکته ډېره مهم ده، باید په دې بابله نوره څېړنه د پښتنو په بابله نوی انکشافات تر لاسه کړی.

تون	د پشت سره نزدې د کوهستان د یو ښار نوم وۀ	د ځاے نوم	ایضاً
وادی اشکول	په عهد موسیٰ علیه السلام کښې د حبرون سره نزدې د یو ځاے نوم وۀ	د ځاے نوم	دانشکول د پښتونخوا د یو معروف او لرغونی ځاے نوم دے
بابل[1]	له دې مقام نه انسانان د ژبو د تفاوت له کبله جلا جلا په زمکه خوارۀ شوی وو	د ځاے نوم	پښتو کښې بل بل یا بېل بېل د جلا جلا په معنیٰ مستعمل دی

1 پیدائش باب ۱۱ ایت ۹ (تورات)

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

انبار[1]	د بغداد په غربي طرف د دریاب په غاړه آباد يو لرغونی ښار/ د بلخ سره نژدې د يو ښار نوم	د ځای نوم	په باجوړ کښې د يو ځای نوم، په دغه نامه په صوابۍ کښې هم يو ځای دے
بولان	د بصرې (عراق) په لاره د يو ځای نوم دے	د ځای نوم	په صوبه بلوچستان کښې د يو ځای نوم

[1] انبار عبرانی ژبه کښې د عطارد سیاري نوم دے.

کابل	د میرمحمد غبار د څیړنې تر مخې د کابل بنیاد په ۷۷۰ق م کښې آشوري بادشاه شلمانصر اینبودے وۀ.	د ځای نوم	د افغانستان د پلازمینې نوم ابن حوقل ۲۳۱ھ په خپل تالیف صورة الارض کښې لیکلی "او په دې ښار (کابل) کښې کافران او یهودیان مېشته وو"
نوشته دیوار[1]	Mene, Mene Tekal, u, Phersin	مشهور متل	په دې فرمان کښې چې د تکل کومه معنٰی ده هم په دغه معنٰی په پښتو ژبه کښې دا تکے د "تکل"[2] په شکل نن هم مستعمل دے.

[1] منے الله ستا د واکمنۍ حساب ولګولو او ختم ئې کړو. تکیل: تهٔ په اندازه غلط اوختې، اوفېرسن: ستا سلطنت تقسیم کړے شو او فارسیانو له ورکړے شو. دوست محمد خان کامل تاریخ مرصع (نوټونه) از افضل خان خټک

[2] د تکل معنا اراده، کوشش، تلاش، لټون (دریاب پښتو لغت، مولفین قلندر مومند، فرید صحرائی)

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

اله	دا نوم په سامي ژبو کښې د لرغوني وختونو نه د ''سختن'' د پاره وضع راروان دے	د اله د ټکی معنٰی مقصوده ، تحير او مافوق الادراک ده	آله، په پښتو ژبه کښې د تعجب کلمه ده
صلاله	د عمان (وطن) د يو مشهور ځاے نوم دے	د ځاے نوم	سلاله په مهمند ايجنسۍ کښې د افغانستان او پاکستان په پوله مشهور کلے دے
زاب کلاں زاب خورد	د آشوريانو سيمه، دجله درياب او د هغه معاون دريابونه د زاب کلاں و خورد په منځ کښې بهيږی	د ځاے نوم	ژوب (بلوچستان) کښې د پښتنو مشهور ښار

دغه شان د پښتنو په اولسی رسمونو، روايتونو او د ژوند په نورو تګ لارو کښې هم مونږ ته په خصوصی توګه د سامی تهذيبونو نخښې نښانې په نظر راځی. لکه د يهودو په مذهب کښې د هفتې ورځ ته ''سبت'' وائی. په دغه ورځ د ژوند هلې ځلې خصوصاً په معاشی چارو بنديز وی. بل طرف ته پښتانهٔ هم دغه ورځ ته ''خالی'' وائی. دا ټکے د خپل ساده ساخت او معنی په وېنا کښې د تنوع په وجه په ډېرو ژبو کښې مستعمل دے.

دلته د ''سبت'' د مفهوم او د دې ټکی په معنی کښې يو شان والی ښکاره دے. لکه چې د ''سبت'' ورځ د خپلو احکامو په وجه د امروزه ګنو هلو ځلو نه خالی وی.

دغه شان به د بابليانو د ونی ابتدا د بدھ د ورځې نه کېدله. پښتانهٔ دغه ورځ ته شروع وائی يعنی ونی لکه چې د شروع د ورځې نه شروع کيږی.

د بنی نوع انسان په لويو مراتبو کښې يو د تکلم صفت دے[1]. دا هغه مهم اړوند دے چې مونږ پرې د خپل مافی الضمير او احساساتو وائينه کوو. په اصل کښې د يو قام ژبه نهٔ يواځې د الفاظو ټولګی وی، بلکې هغه مونږ ته د

[1] په دې وجه د ارتقائي وړاندېز څېړن کار هم د دې دريځ منونکی دی چې د ژبې په لار ارتباط د نوع انسان خاصه ده.

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

هغه قام د ارتقائی سفر او کلتوری او تمدنی اړخونو پوره پېژندګلو هم راکوی. د انسانی تاریخ په وړومبو کښې به د هر نسل یوه مخصوصه ژبه وه. خو بیا د ګڼ نسلونو د اختلاط او د نوی قامونو د جوړېدو په وجه د ژبو دې تخصیص د تعمیم شکل اختیار کړو. د نسلی اختلاط نه علاوه د دې نورې هم ډېرې وجې وې. د بېلګی په توګه د انسانانو د یوې سیمې نه بلې سیمې ته کډه والے. د دولتونو لوړوالے او ټیټ والے، معاشی هلې ځلې، د نوی مذهبونو اثرات او د موسمی تغیراتو غوندې عواملو د نسلی ژبو د مړینې یا نسکورېدو او د نوو ژبو د ودې او پرمخ تګ د پاره حالات تصفیه کړل.

د ژبو[1] نوو پاهانو ټولې ژبې په اتو لویو ټبرونو کښې وېشلی دی. دوی دا تقسیم د مشتق ټکو، اوازونو او ګرامر په بنسټ کړی دی. لاندې د دغو اتو ټبرونو نومونه د نظره کړئ.

(۱) سامی (۲) انډو یورپی (۳) هندچینی (٤) دراوړی
(٥) مونټېرا (٦) امریکی (٧) ملایا (٨) باتتوا

[1] نوی څیړن کار په دې حقیقت تقریباً یو دی چې لفظ اریا د ژبوی ډلو نمائندګی کوی نه چې د نسل.

په باندنی وېش کښې سامی ټبر د نورو ژبو په څیر په ګڼو ژبو مشتمل دے. چې پکښې آشوری، فینیقی، سریانی، عبرانی، قبطی، عربی وغېره نوموړی دی. د ژبو دا ټبر عموماً د سامی نسل د ژبو نمائندګی کوی. دغه شان انډویورپی ټبر د آریائی ژبو نمائندګی کوی. د دې ټبر دوېم نوم انډوجرمینک دے. دا ټبر په وړومبی توګه د ټکو او مخارجو د وېنا په لحاظ سره په سنټم او سیټم وېشلی شوی دی. سنټم په لاطینۍ ژبه او سیټم په سنسکرت ژبه کښې سلو (عدد) ته وائی.

د دې ټبر دوه بنیادی ولقې دی:

(۱) انډوآریا (د دې ۲۱۹ څانګې دی)
(۲) انډو ایرانی (د دې ۸٤ څانګې دی)

په جغرافیائی توګه د انډوایرانی ولقې دوه څانګې دی:

(۱) شرقی (۲) غربی

شرقی څانګه ئې په دوو ډلو وېشلې ده:

(۱) شمالی شرقی (۲) جنوبی شرقی

ژبپوهان د پښتو ژبې اړوند د جنوبی شرقی څانګې سره ګڼی. دلته دا د خپلې ګاونډی (پامیری) برعکس یواځې ده. د دې نه د دې ژبې لرغونتوب او پښتون قام سره د خصوصی ترون ښوونه په خپله برسېره کېږی.

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

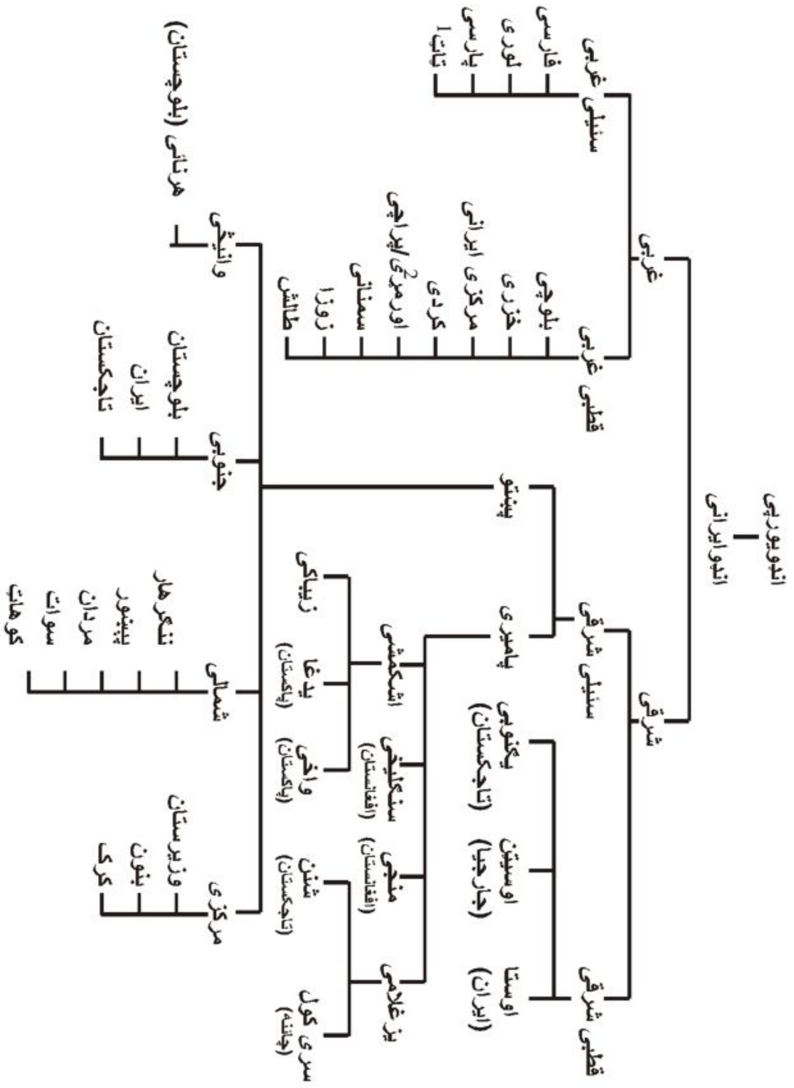

باندینۍ نقشه د نوی ژبپوهانو د علمی زیارونو نچوړ دے

[1] دا خالص یهودی وېنا (لهجه)ده. د دې ویونکی اسرائیلیان د "بک" په نامه بللی شی.
[2] دا اورمړې ژبې غربی څانګې سره تعلق د دې خبرې واضح دلیل دے چې د پښتنو مختلفو قبیلو په مختلفو ادوارو کښې په مختلفو مقاماتو ستوګنه کړې ده. (اثرجان)

Pukhto.Net

په دې کښې شمالی وېنا په پښتو (پختو) پېښاورۍ او یوسفزۍ وېنا بللی شی. جنوبی وېنا ئې په پښتو (پشتو) او کنداری وېنا په نامه یادیږی. د وانیڅی متبادل نومونه چلګری او ترنیوده. دا اوویا فیصده جنوبی، درې شپېتهٔ فیصده نورو وېناګانو او ۲۷ فیصده اورمړی سره اړه لری. دغه شان منځنۍ وېنا په میستی (محسودی) وېنا پېژندے شی.

د اندو یورپی ډلې د غربی څانګې شمالی غربی ذیله کښې اورمړی ژبه د افغانانو د اورمړ قبیلې ده. د دې ژبې متبادل نومونه برکی او برګسته دی.

په ښکاره د دې څېړنې نقشې نه پښتو ژبه د آریائی ژبو په ډله کښې په یو لوړ مقام برسېره کیږی. خو غوره به وی چې مونږ د دې ژبې په بابله د شرق او غرب د هغه ژبپوهانو تبصرې هم رانقل کړو. د چا د څېړنو له کبله چې د دې غښتلی قام د قامی ژبې په بابله د قدر وړ علمی پنګې په ډاګه کیږی.

نوموړی انګریز څېړن کار او تاریخ دان الفنستن د پښتو ژبې په بابله لیکی " د دې ژبې اصل په آسانۍ سره نهٔ معلومیږی. د دې د پیللو ټکو (ترکیبی الفاظ) لویه برخه د یو نامعلومه ماخذ نه برسېره کیږی. په دې کښې زیاترې

ketabton.com - The Digital Library

هغه ټکی شامل شوی دی چې هغو به د څېزونو د اظهار د بنیادی اړتیا له کبله د دې قام د مورنۍ ژبې اجزاء سنجول وی".

وړاندې لیکی "په هغه دوه سوه اتلس ټکو کښې چې مائې مخامتیا د فارسۍ، ژند، پهلوۍ، هندوستانۍ، عربۍ، آرمینۍ، جارجینۍ، عبرانۍ او د شالډیک ژبو ټکو سره اوکړه. ما ته پکښې یو سل اولس داسې ټکی ملاؤ شو چې هغه ما د یوې ژبې سره هم مماثل او نۀ ګڼل بلکې هغه ځان له او حقیقی لګی"[1].

د پښتو ژبې نامتو څېړنکار دوکتور خیال بخاری په خپل تصنیف "پښتو صرف ونحو" کښې دا ژبه (پښتو) د ټکو په لحاظ سره آریائی او قواعدو په لحاظ سره د سامی ژبو په څیر بولی[2]. د دکتور مارګن سټېرن مطابق "کېدے شی پښتو ژبه د ساکا ژبې یوه وښا وی خو وضاحت ئې مشکل دے"[3].

دوکتور ټرومپ وائی "پښتو یوه هندی آریائی ژبه ده خو خالص هندی هم نۀ ده ځکه چې د تېرو وختونو

[1] په حواله د پښتو ادبیاتو تاریخ .از پوهاند عبدالحئ حبیبی

[2] په حواله د "پښتون کون" از پروفېسر پرېشان خټک

[3] پروفېسر ارنلډ جے ټائمبی د دې وړاندېز په ثبوت کښې دلیل ورکوی چې د فارسی "دال" په پښتو کښې په "لام" سره بدلېږی لکه "پدر" نه پلار، دیدن نه لیدل، دختر نه لور (په حواله د پښتون کون پرېشان خټک)

راسې دې د خپل وجود د ساتنې سره سره د هندی او ایرانی ژبو په مینځ کښې د یو کړۍ په توګه ځان ساتلے دے"[1].

شیلې ډیور "د موازناتی لسانیاتو اجمال" مرتبه ۱۸۵۳ء کښې پښتو د ایرانی ژبو په لړ کښې بیانوی. خو سره د دې، د دې حقیقت یادونه هم کوی چې دې ژبې ځان له یوه خاص او نوې انکشافی لاره خوښه کړې ده.

په دې لړ کښې د راوړتې تجزیه یقیناً ځان له او د حقیقت سره زیاته نزدې ده. "د پښتو د ژبې د اصلیت او بنیاد په بابله د وښا ګانو توپیر د هغو نه کم نۀ دی کوم چې په خپله د پښتنو د اصلیت او نسب په بابله دی". مخکښې لیکی "د پښتو ژبې د افعالو او ضمائرو د خصوصیاتو او بعضې نورو خبرو نه دا ظاهرېږی چې دا یوه لرغونۍ عجیبه ژبه او د ټولو ژبو نه جلا ده".

د ژب پوهانو د باندینی تجزیو نه د پښتو ژبې د قدامت او لوړتیا اندازه په ښۀ ډول کېدے شی.

[1] په حواله د "پشتون کون" از پروفېسر پرېشان خټک" د دې دریځ اظهار جیمز ډارمستېټر هم کړی دی لیکی "بلکې دا ژبه د ژند (اوستا) یا د یوې بلې ژبې سره چې ژند ته ورته والی لری ډېر مشابهت لری" په حواله د پښتنو ادبیاتو تاریخ از پوهاند عبدالحی حبیبی.

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

زما په خیال ډېره به غوره وی چې مونږ دا ژبه د انډو ایرانی ولقې یو حصه ګڼلو په ځائے د انډو یورپی ولقې مرکزی حصه وګڼو یعنی:

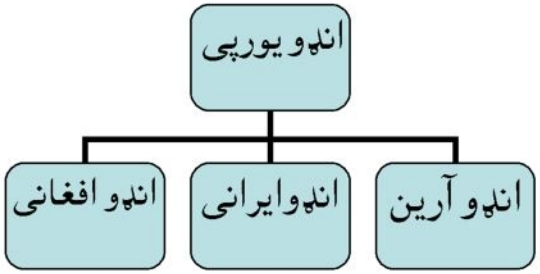

مونږ د دې خپل وړاندېز په لړ کښې لاندینی نکات لوستونکو ته وړاندې کوو. او ورپسې د پښتنو د نسلی اصالت په بابله یو نوے موقف د څیړن کارو پاملرنې د پاره قلم ته سپارو:

"د پښتو ژبې خصوصیات"

(۱) پښتو ژبه کښې مشدد ټکی نهٔ وی، لکه بتی نه بتی.

(۲) پښتو کښې یو حرکت، حرکت مخصوصه دے چې "زورکے" نومیږی. دا د زبر او پېښ په منځ کښې دے لکه هل، شل

(۳) پښتو کښې وړومبی په ساکن سره کیږی لکه سپور، شکور (یو ساکن) نندار (دوه ساکنه)

(٤) پښتو کښې "ف" په "پ" بدلیږی لکه فقیر نه پقیر، دغه شان د با اواز هم په "پ" سره بدلیږی لکه ګلاب نه ګلاپ، کباب نه کباپ

(٥) پښتو کښې خالص عربی او فارسی اوازونه لکه "ق، ف، ع، ج، ص" نشته.

(٦) د پښتو ټکی (ډ، ټ، ړ، ټهـ، نړ) نهٔ ایرانی ژبه کښې شته نهٔ فارسی کښې.

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

(۷) د پښتو معکوس اوازونه (ټ، ډ) په نوی فارسۍ کښې نشته.

(۸) د هندۍ ژبې په حروف تهجی کښې د "غ" اواز نشته او اهل ایران د "ډ" او "ړ" سره بلد نه دی، خو په پښتو کښې داسې ډېر ټکی شته چې د "غ" سره "ټ" یا "ړ" یو ځاے راځی لکه "غټ" "غړپ".

(۹) د ټکو او مخارجو په لحاظ سره هند یورپی سرچینه په دوو برخو کښې وېشلې شی. (۱) سنټم (۲) سیټم دلته پښتو د انډوایرانی ولقې نه اوځی او په انډو آریائی ولقه کښې ورګډ شی.

(۱۰) د پښتو ژبې د بلنی اوازونه (حروف ندا) د سامی ژبو سره اړه لری لکه یا، ای، آ

(۱۱) "ت" په عربۍ کښې ضمیر د مخاطب دے. لکه ضربتَ کښې "ت" هم په دغه معنی کښې دا ټکی په پښتو کښې هم مستعمل دی.

(۱۲) "ها" دا ټکے په عربۍ کښې د اسم اشارې سره لګی چې مقصد ئې مخاطب ته په مشارالیه باندې وپختیا یا تنبیهه وی، لکه ذا نه هذا دغه ټکی په

پښتو کښې هم په دغه معنی مستعمل دی. لکه
هغه = ها + غه

(۱۳) "ها" په عربۍ کښې اسم فعل دے، په معنی د "ته او نیوه" په پښتو کښې دا لفظ د نون غنه سره مستعمل دے، لکه هن (واخله)

(۱٤) "وی" په عربۍ کښې اسم صوت دے، چې د تعجب یا مذمت په وخت د خلې نه اوزی. تقریباً په دغو معنو کښې په پښتو کښې هم مستعمل دے.

(۱۵) "مۀ" اسم فعل په معنی د امر حاضر دے، معنی ئې "کلارشه تۀ" ده، پښتو کښې هم دا کلمه په دغو معنو کښې مستعمله ده.

د باندینی نکاتو[1] او د تېرو صفحو د تجزیو او جدولونو نه دا حقیقت په ښۀ توګه په ډاګه کېږی چې پښتو ژبه اګرچې د ساخت په لحاظ سره خو انډویورپی ده خو دا د لرغونی سامی ژبو سره ډونګ اړوند لری. چې کله مونږ د دې سپېځلی وینا د وئیلو اعاده کوو چې افغانان په خونه بنی اسرائیل دی، او پښتو د دې قام ژبه ده. نو دا

[1] د دې نکاتو نه د هغه غېرجانبداره څېړن کارو دریځ ته هم مزید تقویه ملاوېږی چې پښتو د ټولو ژبو نه ځان له حېثیت لری. (اثرجان)

PUKHTO.NET

ketabton.com - The Digital Library

خبره هم په خپله واضحه کيږي چې کله د آشوريانو په وخت کښې بې کوره شوی اسرائيليان د ماديانو په ملک کښې مېشته شوی وو. نو د هغه وخت د انډو يورپي ژبې په بنسټ ئې د پښتو ژبې تشکيل کړے وه[1].

دغه شان د دې بې کوره شوی اسرائيليانو نورو ډلو هم د انډو يورپي او اېفروايشيا ټک ژبو کښې د اختراع او تجديد په وسيله نوی ويناګانې تر دې چې نوی ژبې ژېږولی دی. مونږ د دې خپل موقف په مرسته کښې لاندينی بېلګی وړاندې کوو.

tat : دا د ترکۍ ژبې لفظ دے چې معنی ئې کوچې (خانه بدوش) ده. دا ژبه ويونکی يهوديان په بک (Bik) ياديږي. او په غرځنو يهوديانو مشهور دی. دوی خپله ژبه په جوريِ يا جوهوريِ بولی. د روايت تر مخې دا خلق د کوه قاف په سيمه کښې د پخوا وختونو راسې مېشته راروان دی. دا

---

[1] د حبيبی صېب د څېړنې تر مخې د ايرانی باچا دارا يوش کبير هغه شاهی ډبرې چې په ۵۱٦ق م کښې په ميخی رسم الخط ليکلی شوې وې. په هغه کښې درې جملې داسې دی چې د ترکيب په اړوند ترې پښتو جوړيږی. د داراپوش دا ډبره ۲٤۰ کرښو باندې مشتمله ده. هره کرښه کښې ٤۵ ټکی وو او هر ټکی ئې د ۳ نه تر ۵ علامو (نخو) نه جوړ وو چې پکښې دارايوش خپلې کارنامې بيان کړې وې. هغه درې جملې دا دی:

Ne a ri ka a hum ← نے ارے که اهم ← ني اړيکه اوم ← نه اڑیل ہوں

Ne Drau ja na a hum ← نے دروجه نه اهم ← ني دروجنه اوم ← نه دروغ گوہوں

Ne zura ka ra hum ← نے زوره که ره اهم ← ني ځور کړه اوم ← نه جابر ہوں

د پښتو ادبياتو تاريخ از عبدالحيی حبيبی صېب

خلق په داغستان، چيچنيا، آزربائيجان، کابردينو بلکار او رشئين فېډرېشن کښې اباد دی.

Dzhidi:

دې ته يهودی فارسی هم وائی، په ايران کښې وئيلی شي.

Bukharic:

دې ته بخاريِ او تاجکیِ يهودی ژبه وائی. دا د بخارا د يهوديانو ژبه ده.

Lisan didon:

دا په ګڼو نومونو لکه لخلوکیِ، ګلی بالو او کردې يهودی ژبه باندې ياديږي.

د يهوديانو دې ژبې له کرديِ، ترکیِ، عربیِ، شرقی فارسیِ، غربی فارسیِ، عبرانیِ او ګڼو يورپي ژبو نه اغستې ټکی په خپلې لمنه کښې ځاے کړی دی. د دې ژبې خپل وطن ايرانی آزربائيجان دے.

Hulaula:

د دې متبادل نومونه لشان نوشان، جيالی، هله وغېره دی. د دې په وېنا ګانو (لهجو) کښې يوه وېنا په سلېمانيه ياديږي. چې په بنيادی توګه د ايرانی کردستان او دې سره تړلی د عراقی برخې د يهوديانو ژبه ده.

Pukhto.Net

Qimant:

د ایتهوپیائی یهودیانو ژبه ده.

بربریهودی:

په افریقه کښې مېشته د یهودو د یو ګوند ژبه ده.

مراکشی یهودی عربی:

په دې کښې د سپېنش، فرانسیسی، عبرانۍ وغېره ژبو اثرات راغلی دی. دا په بنیادی توګه عربی ده.

یمنی یهودی عربی: دا د مسلمانانو د عربۍ نه جلا ده، د دې نورې وېناګانې د سنا او حبان په نامو یادیږی.

"د افغانانو ابتداء"

افغان قام د مختلفو قبیلو مجموعه ده. د دې قبائلو د یووالی د وجو نه یوه اهمه وجه اسرائیلی وړاندېز ګڼلی شی. دې وړاندېز نه یواځې د دې طائفی په قامی اړوند کښې جور کردار لوبولے دے. بلکې د دې قام د دننی او بارنی نفسیاتو او د یو ساده قبائلی کلتور نه د تهذیب او تمدن په لار سفر باندې هم درنې اغیزې مرتب کړی دی. د افغانی مورخینو په خیال د افغانانو د ټولو ټبرونو شمېر په لاندینی ډول دے.

کړلانی: ۱۲۰ سړبنی: ۱۰۵ غورغشی: ۹۵ بیټنی: ۷۵

د افغانانو د دې قبائلی وضعې ترتیب د عهد اسلام نه شروع کیږی. مونږ به په دې څۀ قدرې بحث کوو. خو راځئ چې وړومبے د دې قام د اسلام نه د وړاندې تاریخ لنډ جاج واخلو.

عموماً د پښتنو د نسلی قدامت په بابله د "مهابهارت" او د هیروډوټس د "تواریخ"[1] نه دلائل ورکړی کیږی. په دواړو کتابونو کښې د "پکت" په نوم د یوې قبیلې ذکر شوے دے. مونږ د دې قبیلې ذکر په ټېرو صفحو کښې لیکلے دے. مونږ دا ګټ نیوکه کوو چې د

[1] سن تصنیف 450 ق م

ketabton.com - The Digital Library

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

پکت په بابله په خپله په دې دواړو حوالو کښې لاینحل اضطراب او ابهام موندلے شی. سره د دې نه چې په مهابهارت او نورو لرغونی هندی تواریخو او د جغرافیې کتابونو کښې د لرغونی هندوستان او د هغه د ګاوندي ملکونو د قبیلو په بابله د قدر وړ معلومات موجود دی.

په دې لړ کښې مونږ د لرغونی هندی ځیرن کارو دوه جغرافیائی اصطلاحات لوستونکو ته وړاندې کوو.

(۱) **مهاجناپاداس**:

دا د دوؤ ټکو جوړ (مرکب) دے.

مها یعنی لوے، پاداس یعنی د قبیلې د پښې (ولقې) لاندې زمکه.

مهاجناپاداس د سنسکرت د ژبې جغرافیائی اصطلاح ده. چې مراد ترې لوړ رتبه دولتونه دی. دا دولتونه په لرغونی هندوستان کښې د آریاګانو د راتګ نه پس جوړ شوے وۀ. چې شمېر ئې شپاړس وۀ. د دې واکمنو نومونه په لاندینی ډول وو.

(۱) مګدها (۲) ګندارا[1] (۳) کمبوجا (۴) شاکیا

[1] د ځېرنو تر مخې د ګندار ایانوژبې دارډک ډلې سره تعلق لرلو. دغه شان به دې خلقو هندکو هم وئیله. چې دا وخت ئې هم د پښتونخوا هندو اقلیت وائی. نن سبا د دارډک ډلې نه پشائی (افغانستان) خووار (چترال) شینا (ګلګت، کشمیر، لداخ) او کوهستانی په کوهستان کښې وئیلی شی.

(۵) کورو (۶) انګا[1] (۷) کوسالا (۸) پنچالا

(۹) واتسا (۱۰) مالا (۱۱) متیا (۱۲) کاش

(۱۳) واجی (۱۴) چیډی (۱۵) سوراسینا

(۱۶) اساګا

په دې واکمنو کښې د ګندارا او تر یو حده د کمبوجا تعلق د پښتنو د موجوده سیمو سره دے[۲]. ګندارا د پېښور په وادۍ، سوات او پوټهوار باندې مشتمله وه. او کمبوجا د هند په شمالی غربی غاړه د ګندارا نه پرته د منځنۍ ایشیا په لوړی موقعیت لرلو. په دې دواړو دولتونو کښې د مېشته قبیلو نومونه: (۱) کمبوجا (۲) ساکا (۳) ګندارا (۴) یاوانا (۵) داروناس (۶) برباداس (۷) خاشاس ذکر شوی دی.

[1] په بعضې هندی حوالوکښې دا ریاست په میلچهـ یاد شوی دی. دې سره خوا ته یو بل ریاست هم وهٔ. چې ونګا نوم ئې وهٔ. "واؤ" د "با" سره مبدل په وجه دا ریاست د بنګا په نوم هم یاد شوے دے. ځېړن کار دا رائې هم روایت کوی چې دواړ واکمنو د یو ریاست تشکیل کړے وهٔ، چمپا د دې ریاست پلازمینه وه. بودیانه دهرما انګا ریاست د ګډ نسلونو مجموعه روایت کوی. د مهابهارت په یو روایت شاه انګا میلچهـ وهٔ. چې د نورو هندی واکمنو نه ئې بدل کلتور او مذهب لرلو. پښتو ژبه کښې انګا بنګا اسم صفت دے چې معنی ئې فضول خبرې، د یو ځاے بل ځاے، ګډوډ بیان شوی ده. وګورئ دریاب (پښتو لغت) مولفین قلندر مومند، فرید صحرائی. (اثرجان)

[2] د تعجب مقام دے چې په دې شپاړسو ریاستونو کښې نهٔ د پکت غوندې نامتو قبیلې په نوم د ریاست ذکر شته او نهٔ ئې د ژبې (اثرجان)

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

اترپهاتا:

دا جوړ (مرکب) ټکی د "اترا" یعنی شمالی او "پاتا" یعنی لاړ په پیوستون سره بنا شوی دی. په لرغونی هند کښې د اترپاتا نه مراد هغه لویه لاړ وه چې هغه د ګنګا د لوے تجارتی لاړې سره په تېره او د هغې په قطع د ټېکسلا او بلخ په اوګدو تر منځنۍ ایشیا پورې تلې وه. د دې شرقی ټګ ځاے (ټرمینل) به د تملوک (بنګال) نه شروع کېدو. د بدهائی تواریخو تر مخې د مهاجناپاداس شپاړس واکمنو کښې کمبوجا او ګندارا اترپاتا وی. د پرانک ادبی پنګو کښې بهلیکا، پهلوا، ساکا، پاراداس، راماتاس، کمبوجاس، ډراډراس، تخاراس، پیناس، بارباداس، کیکایاس، بیواس، سندهوس او سوویراس اتراپاتا قبائل یاد شوی دی. د اشوکا په یو لیکلی ډبرا کښې د هغه د واکمنۍ لاندې ابادو قبیلو نومونه په لاندینی ډول دی:

(۱) یاوانا (۲) کمبوجا (۳) ناباکاس (٤) ناباپمکت
(۵) بوجاس (٦) پتنیکاس (۷) اندراس (۸) پالیداس

مونږ وینو چې په دې باندینی واکمنو او قبائلو کښې نهٔ د پکت ذکر شته او نهٔ د پکتیکا.

البته روستنی وختونو کښې وراها مهیرا[1] په تصنیف "براهت سمیتا" کښې د افغان سره مماثل د یو نوم ذکر موندلی شی، په دغه تصنیف کښې د ټېکسلا، ګندارا، پشکلاوتۍ نه شا ته غربی لوری ته د لاندینی قومونو نومونه لیکلی شوی دی.

(۱) ګیری درکا (۲) پهلوا (۳) سین هون
(٤) اواګانه

د ځېرن کارو په خیال دلته د اواګانه نه مقصود افغان دے.

د مورخینو مطابق د اواګانه د ټولو نه لرغونۍ ننداره مونږ ته د شاپور اول (۲٤۱ء تا ۲۷۲ء) په لیکلی ډبرو کښې کیګی. دا کتبه د نقش رستم په مقام د تخت جمشید سره نزدې د آتش کدې په دېوالونو لیکلی شوی وه. د ډبری ټکی دی "ګوندیفرابګان رسماد[2]".

دا ټکی د لګ ډېر ترمیم سره د شاپور III (۳۸۲ء تا ۳۸۸ء) په شاهی ډبره کښې د اپاګان په شکل لیکلی شوی دی.

---

[1] ژوند ۵۰۵ء تا ۵۸۱ ء
[2] ځېرن کارو تر دې وخته دا عبارت نهٔ دے تحلیل کړے.

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

د خېړن کارو په منځ کښې یو لوے اختلاف د افغانانو د اسلام نه وړاندې مذهب باندې هم دے. د بعضې حضراتو[1] خیال دے چې د اسلام نه مخکښې افغانان د عیسوی مذهب قائل وو. چې کومو حضراتو[2] د افغانانو د اولسی او اجتماعی نفسیاتو مطالعه کړې ده د هغوی په خیال د افغانانو په اجتماعی اقدارو (پښتونولی) کښې نه د بدائی مذهب اثرات موندلی شی او نۀ د هندوانو د طبقاتی وېش اغیزې.

د عجائب المخلوقات د مؤلف[3] په وېنا "د افغانانو په سیمه کښې د ګز (ونه) ځنګل دے چې دې ځنګل کښې یوه لویه ونه ده چې د تنې پېړوالے ئې اوولس ارشه (پېمائش) دے. دې ونې ته بامبړ (برهمن) وئیلی شی. او افغانان دې ته سجدې کوی". کۀ چرې مونږ د سجدې نه ظاهری معنی واخلو نو د عبادت نه د مظاهرو د لمانځلو (مظاهرپرستی) مطلب په پوهه کښې راځی، خو کۀ چرې د دې نه د دې ونې د تقدیس[4] عقیده واغستې شی نو د دې تصور د نورو مذهبونو سره سره په اسلام کښې هم مونده شی. دغه شان په لرغونی آریائی قومونو کښې هم د "سوما" په بابله د تقدیس عقیده وه، خو بل طرف ته مونږ په پښتو ادبیاتو او نۀ د قامی روایاتو د قدر وړ ذخیره کښې د دې ونې یا د دغه رقمی لمانځلو څۀ اثرات مومو. پرته د دې نه چې د پښتو ژبې په اولسی متلونو کښې د اور د تقدیس اشارې موندلی شی.

مونږ ته د لرغونی چینی سیلانیانو په سفرنامو کښې د بنوں او هغې سره تړلی سیمو کښې د "اپوکان" په نامه د یوې قبیلې ذکر ملاویږی. خو د دې تذکرو نه د اپوکان[1] د بې دینئ اشارې برېښی. دا امر د قدر وړ دے چې په دې موضوع (د افغانانو د اسلام نه وړاندې تاریخ) د ټولو نه غوره کار خپله افغانی مؤرخانو کړې دی. په دې لړ کښې د ټولو نه وړومبې هڅه مونږ ته د شېخ کته د "لرغونی پښتانه" په شکل کښې ترلاسه کیږی.[2]

دا وخت په دې موضوع د ټولو نه معتبره خېړنه د دوکتور حبیب الله تژی ده. دوی په خپل قابل قدر تصنیف کښې نۀ یوائې د افغانانو د ماقبل از اسلام تاریخ د روکو

---

[1] لکه روښن خان
[2] لکه پرېشان خټک
[3] په حواله د پښتانهٔ از دوکتور حبیب الله تژی
[4] په اسمانی کتابونو کښې د ونې د تقدیس نه مطلب برکت دے.

[1] د دې نوم د شاپور III د ډبرې لیک اپاکان سره یو شان والی واضح دے.
[2] د بده مرغه د دې تاریخ (چې په اتمه صدی هجری کښې لیکلے شوے وه) د وخت د چپو له امله نن صرف نوم پاتے دے خو د پټې خزانې د مؤلف په مننه څۀ اقتباسات ئې بچ پاتی شوی دی.

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

پاڼو د لټون کامیابه هڅه کړې ده بلکې هغه مهم مآخذات ئې هم په نخښنه کړی دی. د کومو نه چې په دې موضوع مستقبل کښې څېړن کار مطلوبه مواد تر لاسه کولے شي. دوکتور تژی په خپل قدروړ تالیف کښې د فردوسی د شاهنامې د ملحقاتو[1] نه یو کردار نقل کړے دے. د دې کردار نوم کک کهکزاد وۀ. دا افغان سردار د زال او رستم د وخت وۀ. کک د رستم د پلار زال نه څو کرتې خراج اغستې وۀ. دې د غزنی نه د درې ورځو په لرتیا (فاصله) په یو لوړ غر مرباد[2] نومی قلعه کښې اوسېدلو. په دې منظومی تذکره کښې د افغانو سیمه په "مرزافغان" یاده شوې ده.

مونږ مخکښې په جدول کښې اشاره کړې ده چې د افغانستان (موجوده) د مشهور ښار میمنی زوړ نوم یهودیه وه. د یاقوت په وینا په دې کښې هغه یهود آباد وۀ چې بخت نصر دلته رامېشته کړی وو[3]. د حضور نبی الرحمة د بعثت نه پس مونږ ته د تاریخ په پاڼو کښې د دغې زمانې د یو مشر "قېس" نوم ملاویږی. د روایت تر

---

1 دا ملحقات ورک نومې شاعر په شپږمه صدی هجری کښې مرتب کړی وو. پښتانه از ډاکټر حبیب الله تژی

2 د دې نوم نه د دې قلعه د تاوُ تریخ والی اندازه په ښهٔ توګه لګی. (اثرجان)

3 معجم البلدان از یاقوت

مخې چې کله قېس ته د اسلام د سپېځلی دین خبر ورسېدو. نو دې د یوې ډلې سره د عربو ملک ته لاړو او د حضور نبی الرحمة په لاس مبارک ئې اسلام قبول کړو. خو نوی څېړن کار په دغه روایت او د قېس د تشخص په بابله د رقم رقم شبهاتو ښکارونه کوی. اصل کښې د قېس کردار څۀ داسې افسانوی شکل اختیار کړے دے چې له دغې امله حقیقت ته رسېدل په خپله ګران شوی دی. خو چې کومو د قدروړ څېړن کارو[1] د کوټلی عربی مآخذاتو په چاڼ نظر سره کتنه کړې ده هغوی په دې نتیجه رسیدلی دی چې د محدثینو په تذکرو کښې د یو داسې صحابی ذکر شته چې په خټه د ولایت (افغانستان) وۀ. د دې صحابی نوم قېس بن یزید وۀ. د اسماء الرجال د فن نوموړی عالم ابن الاثیر په خپل تصنیف "اسد الغابة فی معرفة الصحابه" کښې د قېس تذکره په دې ټکو کړې ده.

ترجمه: "قېس بن یزید" د دۀ نه د دۀ اولاد روایت کړے دے، بې شکه دې رسول الله له د جرګې (وفد) سره راغلے وۀ. او بیا ئې اسلام راوړو او دې د دۀ د قوم سردار مقرر کړے شو. او د دۀ په سر ئې (یعنی رسول الله) لاس

---

1 لکه د مسعودالحسن خان روهیله لنډه او جامع رساله "قیس پٹھان ایک تحقیقی مطالعہ" پبلشر افغان ریسرچ سنټر، لاهور

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

رابښکلو او دهٔ خپل قام ته په هغه غر د اسلام بلنه ورکړه چې نوم ئې سلمان غر دے.

دغه شان علامه ابن حجر عسقلانی هم په خپل تالیف "الاصابة فی تمیز الصحابه" کښې د قېس بن یزید ذکر په دې ټکو کړے دے. ترجمه "قېس ووئیل چې زهٔ د السبع په وادئ کښې نبی صلی الله علیه والسلم ته جرګې (وفد) په شکل لاړم، بیا ما په هغوی باندې ایمان راوړو و د هغوی نه مې لاس نیوه وکړه. او هغوی زما د پاره یو خط اولیکلو او ما ته ئې امسا ډالۍ کړه. بیا زهٔ خپل قام ته راستون شوم او هغو ټولو ته مې د اسلام بلنه ورکړه او هغوی ټول په دې یو شو (یعنی په منلو) او په غر یو ځاے شو چې ورته سلمان وئیلی شی.[1]

امام بخاری په خپل "التاریخ الکبیر" کښې د قېس بن یزید د تذکرې په لړ کښې د هغوی د حضرت عبدالله ابن مسعود نه د سماع ذکر هم کړے دے.[2]

د دې باندینی درې واړو اقتباساتو نه دا خبره په ښهٔ توګه په ډاګه کیږی چې د دې صحابی یعنی د قېس تعلق عجم سره وهٔ. د دوی د سیمې نوم کوه سلمان وهٔ. دوی په

[1] په حواله د مسعود الحسن خان روهیله موٴلف "قیس پتهان ایک تحقیقی مقاله

[2] په حواله د مسعود الحسن خان روهیله موٴلف "قیس پتهان ایک تحقیقی مقاله

دربار رسالت کښې د جرګې په شکل حاضری کړې وه. بیا د دربار رسالت نه دوی د رپی (بیرغ) یا امسا په درناوی سردار وټاکل شو. خو په دې قدروړ حوالو د بحث نه وړاندې به دا غوره وی چې مونږ د قېس په شجره څهٔ قدرې بحث لوستونکو ته پېرزو کړو.

په مخزن افغانی او د دې متبع مورخینو په تواریخو کښې د قېس شجره په لاندینی ډول ده. قېس بن عیص بن سلول بن عتبه بن نعیم بن مره بن جلندر بن سکندر بن رمان بن عنین بن مهلول بن شلم بن صلاح بن قارود بن عثم بن فهلول بن کرم بن عمال بن حذیفه بن منهال بن قېس بن عیلم بن اشموئل بن هارون بن قمرود بن ابی بن صهیب بن طلل بن لوی بن عامیل بن تارج بن ارزند بن مندول بن سلم بن افغنه بن ارمیابن سارول المقلب به ملک طالوت بن قیس بن عتبه بن عیص بن روئیل بن یهودا بن حضرت یعقوب

دا شجره د قېس نه تر حضرت یعقوب علیه السلام پورې په ۴۳ کړو / پورونو مشتمله ده. د علم الانساب تر مخې دا شجره د څوارلس سوو کالو نه تر شپاړس سوو کالو پورې بشپړه ده. په دې کښې ملک طالوت د یهودا له

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

اولاده بیان شوے دے. حالاتکې هغه بن یمینی وۀ. بله دا چې د دې شجرې په نومونو عربی اغیزې جوتې ښکارې.

خو د افغانانو خپل منځ کښې د مخزن افغانی شجره حتمی نۀ ده. په دې لړ کښې نوری شجرې هم روایت شوی دی. لاندې مونږ د پښتنو د محمدزو قبیلې شجره لوستونکو ته وړاندې کوو.

قیس بن عیس بن سلول بن اتبا بن نعیم بن مارع بن جندر بن سکندر بن رحمان بن امین بن مالول بن شلم بن صالح بن کرود بن عظیم بن فهلول بن کرم بن محال بن حذیفه بن منهال بن قیس بن عالم بن شمائل بن هارون بن قمرود بن لاهن بن سلیناب بن طوائل بن لیوی بن عامل بن تریج بن ارزند بن مندول بن مسالم بن افغانا بن ارمیا بن سرول (طالوت) بن قیس بن مهائل بن اخنوج بن سروغ بن یهودا بن یعقوب.

په دې شجره کښې د قیس د اولاد شجره دا رقمې نقل شوې ده:

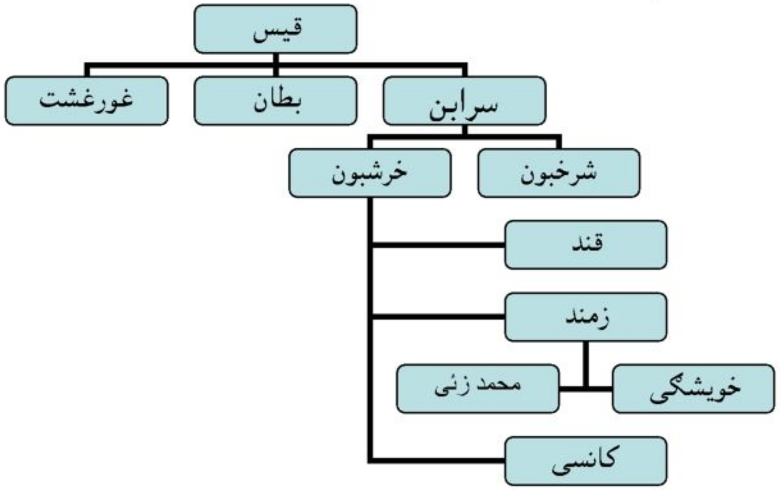

بطان: د فسانۀ شاهان د مؤلف مطابق په لرغونه زمانه کښې د روه په وطن کښې د ګمل دریاب په غاړه د افغانانو درې وروڼه بتنی، سربنی او غورغوشتی اباد وۀ. د دوی سردار بتن (بطان) وۀ، او په وروڼو ئې واکمنی لرله[1].

په دې شجره او د مخزن افغانی په شجره کښې د قیس (عبدالرشید) نه واخلې تر یعقوب علیه السلام پورې په بعضې پښتونو له ٤، ٦، ١٠، ١١، ٢٣، ٢٦، ٢٧، ٣٩، ٤٠ او په ٤١ کښې ښکاره توپیر دے دا توپیر بعضې

[1] فسانۀ شاهان ژباړن مسعود الحسن روهیله صفحه ٨٢

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

نومونو کښې د وېنا په اړه او بعضو کښې د ټکی د ساخت په بنسټ د ے.

په دې شجره کښې بېټ نیکهٔ بطان[1] لیکلی شوی دی. ورسره ئې بطان او غورغشت میرات بیان کړی دی. د سر بن په اولاد کښې ئې شرخبون میرات لیکلی دی.

د باندینی دوو شجرو نه علاوه د قېس عبدالرشید دریمه شجره هم محققینو[2] روایت کړې ده. چې هغه د قېس نه په بره لسمې کړۍ پورې دلته راوړلې شی.

قېس (فطان) بن عیس بن سلول بن عتبه بن نعیم بن مارع بن جوزر بن سکندر بن رمان بن امین یا عمین یا عتیق

په دې شجره کښې د قېس د اولاد شجره په دې رقم راوړلې شوې ده.

قېس (فطان) ⇐ خالد ⇐ عررین ⇐ عبدالرحمان ⇐ عبدالعزیز یا ابو نصر ⇐ عبدالله ⇐ قیس(عبدالرشید)

[1] مؤلف د پټې خزانې د اسماعیل ولد بېټ سن حیات ٤١١هـ روایت کړے دے.
[2] تاریخ نیازی قبائل. از محمد اقبال خان تاجه خیل

په دې شجره کښې قېس (فطان) او قیس عبدالرشید دوه جلا جلا مشران بیان شوی دی. د دواړو تر منځه پنځهٔ پشته دی.

صاحب د تاریخ نیازی قبائل د "پښتون ګائید"[1] په حواله نقل کړی دی. چې کله توما[2] رسول د تبلیغ په لړ کښې غور ته راورسېدو نو د عمومی دعوت نه پس دوی لاندینی څلور تنه ماذونان ټاکلی دی.

(١) شمعون (٢) جدعون[3] (٣) کجین (٤) نعیم

د څېړن کارو تر مخې نعیم هم هغه د ے چې په څلورمې پېړۍ کښې د قېس فطان وړ نیکهٔ لیکلی شوی دی. مونږ دا باندنی حقائق د نظر لاندې ساتو او بېرته قیس بن یزید پله راځو. دلته مونږ د هغه جوت روایت لیکل هم ضروری ګڼو د کومې ترمخې چې دربار رسالت ته د راغلی جرګې غړی د حضرت سلمان فارسی په وسیله د اعلان نبوت نه خبر شوی وو.

[1] مؤلف پادری الټربحواله تاریخ نیازی قبائل
[2] د توما رسول قبر په میلاپور (مدراس انډیا) کښې دے. د تومارسول غور ته د راتلو نه دا خبره په ډاګه کیږی چې دلته اسرائیلیان مېشته وو. لکه چې ابن بطوطه په خپله سفرنامه کښې د کنجی کری (بنګلور) په بابله لیکی چې دلته یهود د پخوا وختونو راسې اباد راروان دی، د دې خلقو د اصلاح د پاره توما حواری په ٥٢ء کښې دلته راغلے وهٔ. (اژرجان)
[3] د دې عبرانی نوم معنٰی شکرګزارده. دا نوم په سلاطین 1، ب1 اية 13 او نحمیاه ب7 اية 3 کښې راغلی دے.

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

د یو قول تر مخې دا جرګه څوارلسو سورو د بل قول تر مخې د څلوېښتو سورو او د درېمې وېنا تر مخې د دوه اویا سورو وه. بل طرف ته اخوند درویزه روایت کوی چې دا جرګه د قام په اوویا مشرانو مشتمله وه. دغه شان د دې جرګې د ستر مشر نوم اشجع هم روایت شوے دے.

د قېس پټهان مؤلف[1] د اسماء الرجال د ګڼو روایاتو په رڼا کښې د قېس بن یزید شجره دا رقمی لیکلې ده.

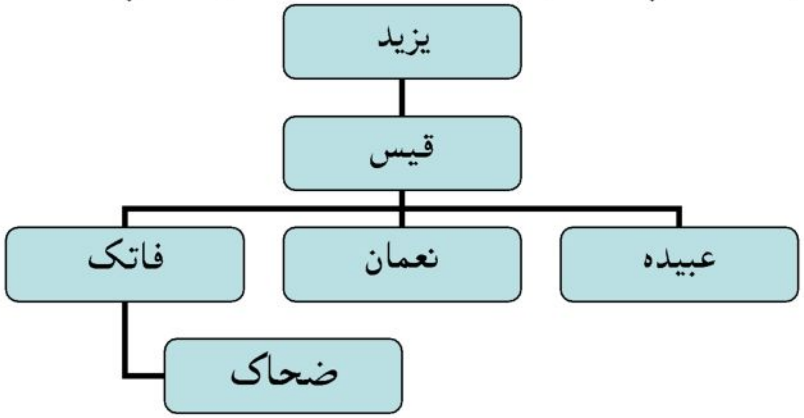

دا خو وۀ د قېس په بابله د مختلفو روایاتو وئینه (تذکره) خو تر څو چې د افغانانو د اسلام د راوړلو خبره ده. په دې لړ کښې یو بل روایت هم بیان شوے دے. د "پټه خزانه" مؤلف د کلید کامرانی نومی کتاب په حواله د شیخ احمد بن سعید لودهی د تاریخ نه نقل کړی دی چې

[1] مسعودالحسن خان روهیله.

"شیخ رضی لودهی د شیخ حمید لودهی وراره وۀ. چې کله حمید لودهی د ملتان واکمن شو نو رضی لودهی ئې پښتونخوا ته ولېږلو چې د غرو خلقو ته د اسلام بلنه ورکړی".

اوس مونږ د دې ټول بحث د تضادونو، توپیرونو او د روایاتو په مختلفو طریقو سره د سماع بېلونه (تجزیه) کوو. او په دې ټولو تضاداتو کښې د تطبیق هڅه کوو.

(۱) د ټولو نه وړومبې خبره خو دا ده چې دا ضروری نۀ ده چې قیس بن عیص او قیس بن یزید د یو سړی نومونه وی. کېدی شی چې دواړه د یوې جرګې دوه نوموړی مشران وی ځکه چې د اخوند درویزه د روایت تر مخې دربار رسالت ته راغلی جرګه په اویا قامی مشرانو مشتمله وه.

(۲) د پښتنو په ټولو قبیلو کښې د پخوا نه دا دستور راروان دے چې د بعضو خلقو د خپل نوم نه علاوه هم څو څو نومونه وی. دا نومونه کله کنیت کله لقب او کله د یو وصف یعنی عادت له کبله ایښودی شوی وی. دغه شان د یوې سیمې سره له تعلق، کسب او نیازبین والی (اکلوتا) له کبله هم د بعضو خلقو ګڼ نومونه وی.

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

(۳) په دربار رسالت کښې د حاضرې جرګې د ستر مشر نوم د قېس[1] نه علاوه اشجع هم روايت شوے دے. دا يو خالص عربی نوم دے. چې اسم تفضيل د. کيدی شی دا د قېس لقب وی. دغه شان اشجع د افغانانو د جرګې په عربستان کښې بدرګه هم کيدے شی. ولې د روايت د ساده مفهوم سره سم اشجع د قېس په شانی د جرګې يو نوموړے غړے وۀ. دلته مونږ د هغه قامی يادونې (روايت) څرګندونه ضروری ګڼو چې د رسول پاک د عمر د اخری کلونو په مهال پښتانۀ د ايرانيانو سره په مبارزو بوخت وو.

(٤) تر څو چې د قيس فطان يا بطان نه د قيس عبدالرشيد پورې د شجرې تعلق دے. دا قياس ته زياته ورته او حقيقت سره سمه ده. د دې نه مونږ ته د "پټه خزانه" د بعضو رواياتو د رښتيا اتقان هم تر لاسه کيږی. ځکه چې په دې کښې د شرخبون بن سربن د ځيګنې کال ۳۰۵ هـ او تلين ٤۱۱ هـ ليکلی شوے دے.

(٥) په بعضو شجرو کښې د غورغشت او بيټ په بابله د ميرات يادونه (روايت) دغه شان د سربن په اولاد کښې د شرخبون په بابله د ميرات يادونه مونږ ته د افغانانو په

[1] د پوهاند عبدالحی حبيبی صېب د څېړنې تر مخې قېس په اصل کښې د پښتو ژبې کېس دے چې د کندهاری وينا سره اړه لری. معنی ئې فهيم او صاحب بصيرت ده. په درياب لغت کښې دا اسم مذکر ليکلے شوے دے چې معنی ئې عزت، ابرو، پت ده.

مينځ کښې زړی ميرخمنې په نخښه کوی. دا بدې به زياترې د قبيلو په ذيلی خيلونو کښې وې. د دې بنيادی وجه دا ده چې د افغانانو په خپل منځ کښې تربورولی زياترې د تاؤ تريخوالی باعث ګرځی. د بده مرغه افغانانو کښې د دې ټکی تش نوم هم د بغض او دښمنۍ علامه ګرځېدلې ده.

(٦) د عام يادونې تر مخې افغانانو ته د بعثت نبوی خبرتيا د خالد بن وليد په وسيله شوې وه. خو په بلې يادونې کښې دا زيرې دوی ته حضرت سلمان فارسی کړے وۀ. دا يادونه قياس ته زياته ورته ده. خو د وړومبنۍ يادونې په لړ کښې دا حقيقت د نظر وړاندې لرل پکار دی. چې قريش د خپل وخت نوموړی سوداګر وۀ. د دوی تجارتی اړيکی د فارس او د روم سره وې. بلې خوا ته زمونږ دا دريځ دے چې افغانان اسرائيليان دی او دغې نوم سره د سوداګرۍ ټکی د وړومبۍ ورځې نه تړلے راروان دے. په داسې حال کښې مونږ د خالد بن وليد په وسيله افغانانو ته د بعثت نبوی د خبرتيا تصور کولے شو. د راجح روايت تر مخې حضرت خالد قرېش وۀ. په بعضو افغانی تاريخونو کښې چې د ستاسو کومه اسرائيلی شجره ليکلې شوې ده د هغې تصديق يا تائيد د مکملی څېړنې

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

او بېلوني (تجزيې) نه پس کېدے شي. دا شجره بعضو
کتابونو کښې په لاندېنی شکل نقل شوې ده.

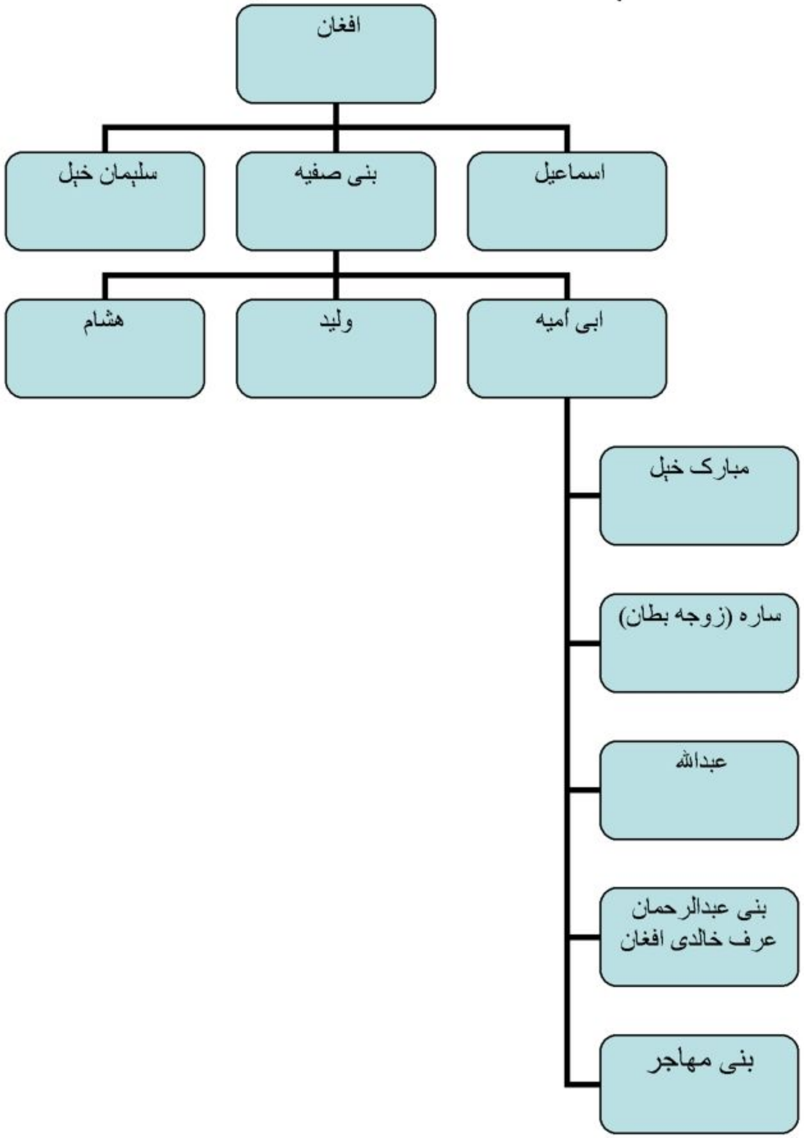

اصل کښې دا شجره مونږ ته هغه عربی خیلونه په
ګوته کوی چې د مختلفو وجوهاتو له کبله د افغانیت په
رنګ کښې رنګ شوی دی. دې شجره کښې مېرمن سارا
د بطان ټبر لیکلې شوې ده.

(۷) تر څو چې د پټې خزانې د روایت په اړه خبره ده دا
په ګڼو حوالو سره څان له او جوت دے. په ظاهره دا روایت
د قیس د روایت نه په غندنه ښکاری. خو په اصل کښې
داسې نۀ ده. په دې لړ کښې مونږ ته د ټولو نه وړومبے دا
حقیقت منل پکار دی چې قیس د ټولو افغانانو نیکۀ نۀ
وۀ[1] خو د خپلې زمانې په ټولو افغانانو کښې سر لوړ رتبه
ضرور وۀ. د اخوند درویزه مطابق دربار رسالت ته د راغلې
جرګې غړی اویا (۷۰) ملکانان وو. چې ظاهره ده دا به د
خپل خېل یا قبیلې مشران وو. دغه شان په افغانی
تواریخو کښې د پښتنو د ذیلی خېلونو شمېر په لاندېنی
ډول دے.

(۱) کړلانی ۱۲۰ (۲) سړبنی ۱۰۵ (۳) غورغشتی
۹۵ (٤) بیټنی ۷۷

(۸) اګرچې د یو اسرائیلی قام په حیث، افغانانو د خپل
وړنیکانو دینی دندی تر یو وخته د بې کوره اوسېدو له

[1] د دې دریځ اظهار روښان خان هم کړے دے.

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

کبله پرېښې وې خو د توحید اغیزې د دې قام په نفسیاتو او دود دستور په هره زمانه کښې پاتې شوې وې. په دې وجه مونږ وئیلی شو چې د دربار رسالت نه د راغلی جرګې د برکاتو په وجه زیاترو افغانانو اسلام راوړے وۀ. خو بعضو قبیلو او خېلونو د عقیدې له یوشان والی له کبله کۀ څۀ هم د دغه دین په ډاډ غندنه نۀ وه کړې خو قبلوۀ لو کښې ئې وخت ضرور اغستې وۀ.

دا توقف بیا د شیخ حمید لودی[1] په تبلیغی هڅو او وروستو د محمودغزنوی د واکمنۍ له کبله په پوره توګه له منځه تلے وۀ. په دې لړ کښې مونږ د کتړ قبیلې نوم اغستے شو، چې دا یوه افغانۍ قبیله ده، خو د محمود غزنوی په وخت کښې د اسلام راوړلو له کبله په اعوانړ[2] قامیت کښې شمېرلی شی. دویم بېلګی ئې نون ولد ینی ولد دانی دے. اوس دا قبیله له راجپوت[3] قبائلو نه شمېرلی شی. دغه شان په لرغونی ورځو کښې ډېرې افغانې قبیلې د پښتونولۍ له ولقې نه وتلی او په غېر افغان قبائلو کښې جذب شوی دی. لکه د دراوړ بروهیانو رئیسانۍ قبیله له اصله سپین ترین دی یا د بلوچو مینګل قبیله چې په اصل زیړ ترین دی. دغه حال د لنګا او ټمن قبیلو دے په دوی کښې بعضې قبائل د غزنوی لښکرو په ضد د انندپال او جےپال د لښکرو ملا تړ وو.

---

1 ۳۷۳هـ

2 اعوانړ د ګډو نسلون د غنډ نوم دے. دې غونډ د اعوانړ قامیت تشکیل کړے دے. دا هغه نسلونه دی چې د کابل له خوا د راغلی اسلامی غورځنګونو مرستې ئې کړې وې.

3 د راجپوت تصور په اتمه صدی عیسوی کښې هغه وخت رابرسېره شو چې کله هندومت ته د خپل مذهب د بقا د پاره د ساتندویو اړتیا پېښه شوه. دا یو خونده ور حقیقت دے چې هم دغه قبیلې به د راجپوت جوړېدو نه مخکښې مذهباً میلچهـ ګڼلې شوې.

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

دویمه برخه

څنګه چې مونږ په وړومبۍ برخه کښې د پښتنو د نسلي څېړنې په لړ کښې د مختلفو وړاندېزونو جاج واغستو او ورسره مو د پښتو ژبې په بابله یو غېر جانبداره رائې ویونکو ته وړاندې کړه. دلته مونږ یو وار ئې بیا د خپل دې دلیل اعاده کوو. چې کله اسرائیلي قبائل د آشوریانو او بابلیانو د واکمنو په مهال د بې کوره کېدو نه پس د مادیانو په سیمو کښې مېشته شوی وو. نو د هغه وخت د لویو ژبو په بنسټ ئې یوه نوې ژبه وضع کړې وه.

د نومیالي ژب پوهان میکسي مولر په خیال "له سنسکرت څخه هم د مخه یوه زړه ژبه موجوده وه چې ادې ته پکښې مویر (Moer) وئیلی کېدهٔ. دا ژبه د ټولو اندوآریائی ژبو مور وه"

دغه شان مدهیه په سنسکرت کښې د (ملا) په معنی ده. د دې کلمې دوېمه لازمي معنی منځنۍ او متوسط کېږي ځکه چې ملا هم د وجود منځنۍ برخه ده.[1]

دا کلمه د انګرېزۍ د مډ (Mid) سره هم ارتباط لري په دې حساب مونږ میدی (مادی) ژبې منځنۍ او متوسط ژبې بولو دا هغه ژبې دی چې د ایراني او هندي (پارسیک او هندیک) تر منځه وئیلی کېدې. لکه په مادي ژبه کښې به

[1] په حواله د صدیق الله ریښتین صاحب

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

سپې ته سپاکه وئيلی کېدهٔ، دغه شان "موير" سره نزدې کلمه نن صرف په پښتو کښې د مور په شکل پاتې ده.[1]
دا حقيقت د پښتو ژبې د پاره د وياړ باعث دے. چې دې ژبې بې د څهٔ توپيره د آريک ژبو په څنګ ټولو لرغونی ژبو له په خپل لمن کښې ځاے ورکړے دے. کهٔ هغهٔ د لرغونی سامی ژبو کلمې دی کهٔ د دړاوړی او کهٔ د لرغونی ترکی.
اوس مونږ د دې ژبو يوه لنډه پېژندګله قلم ته سپارو.

سوميری:

دا ژبه د دجلې او فرات په کڅو کښې اندازاً ۴۰۰۰ق م وړاندې زېږېدلې وه. دا د اهل سومير قامی ژبه وه. څېړن کارو تر دې وخته د دې ژبې اصل نهٔ دی ترلاسه کړی. اګرچې دا د يورال ـ آلټک[2] (Ural-Altaic) ژبو سره څهٔ قدرې لنډې اړيکې لری خو دا کافی نهٔ شی ګڼلی دغه شانی دا د ژبو د قواعدوضوابطو په لړ کښې سامی او انډويورپی ژبو سره هم سمے نهٔ لری. هم له دې وجې دا د ژبو دټېرونو نه ځان له يو منفرد حېثيت لری.

[1] په حواله د صديق الله ريښتين صاحب
[2] دې کښې ترکيزی، دړاوړی، براهوی او بانتوا وغېره ژبې شامل ګڼلی شی. (Turkic)

کله چې اکاديانو د سوميريانو سره ثقافتی اړيکی سېوا کړی نو اندازاً ۳۰۰۰ ق م اکادی، ژبې د سوميری، ځاے اونيولو. په دغه مهال دا ژبه (سوميری) د ژوند په خاص اړخونو لکه تر مذهبی رسوماتو محدوده پاتې شوه. د څېړن کارو په خيال د ليکلو فن د سوميريانو ايجاد دے.

ګيلکی:

دا ژبه د قطبی غربی ايرانی ژبو ولقې سره اړوند لری. چې دا وخت په ګيلان ولايت (ايران) کښې وئيلی شی. ګيلکی په درې وېنا ګانو کښې وېشلې ده. دا ژبه معياری فارسی، سره د ګرامر په لحاظ څهٔ قدرې توپير هم لری. پخوانو ليکوالو دا ژبه په تېرې ياده کړې ده. د نورو ايرانی ژبو په نسبت دا د پښتو سره زيات يو والے لری.

آزربائی جان:

د ژبه د ترکک (Turkic) ټبر قطبی څانګې سره اړوند لری. په خپل کور دا په پنځو څانګو وېش ده. آزربائی جائی قطبی، آزربائی جائی سئيلی، کاشکی (ايران)، خلج (ايران) سلجوق (ايران)
دا د آزربائی جان (وطن) اکثريتی ژبه ده.

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

لری:

د دې ژبې بل نوم محلی دی. دا لرغونې ژبه په همدان کښې وئیلی کېده. چې د مادیانو د ژبې سره ئې اړوند لرلو.

فارسی:

دا د پرسا (Parswa) قبیلی قامی ژبه وه. دې قبیلې په ایران باندې د 550 نه تر 330 ق م پورې واکنی کړې وه. د دې ژبې تعلق د انډوایرانی ټبر سره دی. دا د لرغونې ایرانی ژبو د دوو برخو نه دوېمه برخه ده. چې وړومبی برخه ئې اوستا ده. لرغونې فارسی د هنحامنشیانو دولتی ژبه وه. چې د 600 ق م نه تر 300 ق م پورې واکمنې دوام لرلو.

اوستا:

دا د مشرقی ایرانی خاندان سره تعلق لری. په مخکنی وختونو کښې دا ژبه د اراکوسیا (سیستان) باختر، ګدروشیا (بلوچستان) وغېره علاقو ژبه وه. اوس د مجوسیانو مذهبی ژبه ده. دا د قدیمی ایرانی ژبو سره ربط لری. چې اندازاً تر 1400 ق م لرغونه ده.

سنسکرت:

دا کلمه په اصل کښې سمسکرته (Samskrta) ده چې معنی ئې سمې خبرې دی. په دې لحاظ دا ټکی په پښتو کښې سمې کړتی دی، چې بېخی یو شان معنی لری. د دې ژبې لرغونتوب 1500 ق م بیانیږی. اګرچې د دې ژبې اړوند د انډوآرین ټبر سره بیانیږی خو د ساخت په لحاظ ځان له حېثیت لری. د سنسکرت، اوستا ژبې سره نزدې اړیکی دی. په ویدک سنسکرت کښې د هندو مت مذهبی صحیفې لیکلی شوی دی، چې د ټولو نه زوړ شکل ئې رګویدا دی. د دې ژبې صرفی، نحوی قواعد پانینی مرتب کړی وو.

میدی:

دا یوه لرغونې ایرانې ژبه ده چې د شمال مغربی ایرانی ذیلی ټبر سره اړوند لری. په دې کښې آزری، ځاځکی، مازندرانی، ګیلکی، کردی او بلوچې ژبې شامل دی.

براهوی:

دا ژبه د دړواړی ټبر سره اړوند لری. چې د پاکستان په بلوچستان صوبه او د افغانستان په کندهار ولایت او د ایران په سیستان ولایت کښې وئیلی شی. د براهویانو مینګل، رئیسائی او د دهوار ټبر یوسف زئی په خونه افغانان دی.

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

سندهی:

د نوی ښېړنو تر مخې دا ژبه د سنسکرت نه لرغونه ده. چې د راجح قول مطابق دا د ډارډک ډلې د کشمیرۍ او لهندا ژبو سره زیات نزدېوالے لری. دا ژبه د پاکستان په صوبه سندهـ او بلوچستان کښې او د انډیا په راجهستان، ګجرات، مهاراشټر او ممبۍ په سیمو کښې وئیلی شی.

سامی:

د ژبو دا ټبر هم لکه د انډو یورپی ټبر په شان په ګڼو ژبو مشتمل دے. چې د ایفروایشیاټک ټبر په نوم پېژندلی شی. چې پکښې اکادی، عبرانی، آرامی، قبطی، ایتهوپیائی، فینیقی او عربی ژبې د یادولو وړ دی. اکادی هغه ژبه ده چې د سومیرۍ ځاے ئې نیولے وهٔ. عبرانی د اسرائیلیانو قامی ژبه ده. آرامی د خپل وخت د لیک لوست په حواله نامتو ژبه وه. د هغه وخت ګڼو متمدنو قامونو به خپلې ژبې په آرامی خط کښې لیکلی. قبطی د فراعینو مصریانو قامی ژبه وه. عربی د نن وخت د متمدنه دنیا په لویه برخه وئیلی شی. دا داسې ژبه ده چې پکښې د انجذاب او پرمختګ پراخه صلاحیتونه موجود دی. هم په دې وجه ئې د لیک لوست په حواله سره د دنیا په ګڼو ژبو جوتی اغیزې غورزولی دی.

اوس مونږ د پښتو ژبې د دنیا د نورو ژبو سره روابطې جدول لوستونکو ته وړاندې کوو.

پښتو	دراوړی (ټبر)	نوعه	پشتو لفظ کا مفہوم
بدی	بدی	براهوی	دشمنی
بدل	بدل	براهوی	
ډُزې	ډزی	براهوی	جھوٹ بات
ډنګ	ډنګ	براهوی	سُرنا
بېړۍ	بیړے	براهوی	کشتی
دلاسه	دلاسه	براهوی	حوصلہ دینا
دیګ	دیګ	براهوی	
دود	دود	براهوی	رواج
دروازه	دروازه	براهوی	
ډُړا	دُړ	براهوی	ڈھول
دنګ	دنګ	براهوی	لمبا
اروا	اروا	براهوی	روح
دېوال	دیوال	براهوی	دیوار
ازار	ازار	براهوی	پریشان / مسائل
بندی	بندی	براهوی	قیدی

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

چاکو	چاکو	براهوی	چاقو
ډنډ	ډنډ	براهوی	جھیل
ډنډ	ډنډ	براهوی	جرمانہ
دروغ	دروغ	براهوی	جھوٹ
دریغه	دریغ	براهوی	کلمہ تاسف، صرفہ

پښتو	دراوړی (تہبر)	نوعه	پشتو لفظ کا مفہوم
چا	چا	سندهی	ضمیر استفہام
ډیوا	ډیو	سندهی	دیا
برمانړو	مانړو	سندهی	آدمی
وده	ودھ	سندهی	بڑھوتری
تبر	تبر	سندهی	کلہاڑی
تپوس	تپوس	سندهی	عیادت
تورزن	تورزن	سندهی	بہادر
سپک	سیپک	سندهی	ہلکا
ډنډ	ډنډ	سندهی	جرمانہ
جوته	جوتھ	سندهی	پس خوردہ
داړه	داړو	سندهی	رہزنی
نغاره	نغارو	سندهی	نقارہ

ناجوړه	ناجوړو	سندهی	بیمار
کپرۍ	کوپارو	سندهی	کوپڑی

پښتو	سومیری	معنی	پشتو لفظ کا مفہوم
تهٔ	ATTA	تم	مفرد کا مخاطب ضمیر
ګګ	Gagu	عمارت	بھڑو کا چھتہ
زوی	Zu	بدن کا میل کچیل	پیپ
زر زر	Zamar Zamar	اچانک، جلدی، فوراً	
ځمن	Zamanu	دشمن	
زابل	Zabbilu	رکاوٹ	نام
زوب	Zuabu	دریا	تر، نم، زیم
زیړی	Zayeru	گالی، بد دلی	
زیرانی	Zayiranu	دشمنی، مخالف	
وار اوکه	Warka	بعد میں	
اودهٔ شو	Udesu	تنہا اکیلا	خواب کی حالت میں بھی انسان اکیلا ہو جاتا ہے

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

کچہ، خام	بخار، گرمی، حرارت	Ummu	اوم
فرار	باہر نکلنا، فرار ہونا	Usu	ائبا
	سلائی کرنا، اکھٹا کرنا	Utaru	ترِل
	روشنی، دن	rru	اُور
ہمیشہ	دانشمند، درخشاں	Tal	تل
سامان، عیالدار	وسائل، اسباب	Kud/hu	کډن
	ہم	Me	مونږ
سیال، ہمسر،	بڑا	Gur	ګُور
خیالی بلا	وہ عورت جو مردے کو واپس زندہ کرتی ہے	Bau	باؤ
بھیڑ	Strong Bull	Gud	ګډ
جگہ کا نام	موت کا فرشتہ	Uggae	اوګئ
روشن، چمک	روشنی	Zall-be	ځل
پہلا، چوٹی، طرف	چوٹی	Sur	سر
پشتو میں فقرے کے ابتدا میں آتا ہے۔	What	Sa	څۀ

جگہ کا نام	Grand	Kurum	کُرم
ہوا میں اُڑنا	آسمان، فلکیات	Alluttu	الوتل
نوم	اسلحہ برائے جنگ	Asmaru	اسمار
چند گھروں پر مشتمل آبادی	جائے محبوس	Kili	کلے
اتنا، تھوڑا، قید سے خلاصی	Apart from	ela	ایله
باہم مشترک	کے ساتھ	Gadu	ګډ
چھیڑنا	میدان جنگ	Seru	خیرل
لڑکا	ایجنٹ، نمائندہ	Alik Maspartu	هلک
لڑکا	فوج، ملٹری	Alik Seru	هلک
نسل، اولاد	سومیری کرنسی کا آدھا	ZuZu	زوزاد
سرخ مکھی	مکھی	Zumboo	زمبور
تلاش	حوصلہ	Takalu	تکل
بہادر	جنگجو	Etlu	اتل
	Ramp (UK) A raised Strip	Arrammu	اړم

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

ډاکو	Daku	Kill	ڈاکو
هسه	Hasa-u	بے عزتی کرنا	ارادہ
سم سره	Sum_serru	Plant Snake	

پښتو	سامی (تبر)	نوعه	پښتو لفظ کا مفہوم
پټ	پتهوم	قبطي	گودام
رژه	الرز	عربي	چاول
اله	الهِ	عربي	کلمہ تعجب
ها (هغه)	ها (هذا)	عربي	مشارالیہ کے تعین کیلئے اسم اشارے کا کلمہ لاحقہ
شلم	Shulm	اکادي	صحت
بولاق	بولاق	قبطي	شہر کا نام
بی له	Bala	اکادي	کے بغیر
بی له	Bila	عربي	کے بغیر
خوړ	خور	عربي	نہر
ځلمي	زلمي	عربي (شامي)	جوان
طبخي، تبخي	طباخ	عربي	توا

جیني	جن	عربي	پوشیدا
مه	مه	عربي	کلمہ نہی
واک	واق	عربي	اختیار
اتمان (نوم)	عثمان	عربي	معرب شکل
پرق	برق	عربي	روشنی، چمک
باو	بووبا	قبطي د مصریانو په عقیده د مرګ نه پس د انسان همزاد	بچوں کے ڈرانے کیلئے تصوراتی بلا
نا (ونه، دینه) ترنم	نون (ترنم)	عربي	حروف ترنم
غدو	عدو	عربي	ڈاکو
زرغا	زرع	عربي	تروتازہ
مالوچ	محلوج	عربي	کپاس
جونا (جوناخیل)	جونا (نوم)	عبراني	یونس کا عبرانی نام
ایتمر	ایتمر (نوم)	عبراني	ایتمر خیل
امیل	امیل (نوم)	عبراني	نام

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

له	لے	عبرانی	حرف جر
يشول	مبوشل	عبرانی	ابالنا
درک	درک	عبرانی	معلوم کرنا
ميزر	ميزران	عبرانی چٹائی	دوپٹے، چادر، وہ پودا جس کے پتوں سے چٹائیاں بُنی جاتی ہیں۔
کوم	کما	عبرانی	کون / کس
لامبل	لمبيتا	عبرانی	نہانا
تيمر (نوم)	تمر (نوم)	عبرانی	نام
ارنہے	ارن	اکادی جرم، گناه	لالچی
شر	شر	اکادی هوا (باد)	ہوا میں تیر کے گزرنے کی اواز
څهٔ	Su	اکادی/عبرانی Which, That, The one of	کون، جنہیں
کودی	کدورو	اکادی	بڑا بیٹا
کريکی۔	کِر، کِری	اکادی	غلہ رکھنے کا کمرہ

Pukhto.Net

		باغ، باغیچه	
سړے	Sarru	اکادی بادشاه	مرد
څارم	نتسارم	اکادی رکھنا، حفاظت کرنا	لفظاً اور معناً ہم معنی ہیں
پہ شا	پشاتم	اکادی مٹانا	بھول، پیچھے
بطه	Bato	سریانی	بطخ
ببر	Bebro	سریانی	شیر
بيش	Bisho	سریانی	بُرا (صفت)
بوزغلی	Bozar'e	سریانی	تخم
باز	Bazo	سریانی	شاہین
برګه	Burgo	سریانی	مینار
سم	Sem	سریانی	دایاں، سیدھا
ځمن	Dijmin	سریانی	دشمن
درمان	Darmono	سریانی	طبی دوائی
دستور	Dastur	سریانی	قانون، رواج
ای	e	سریانی	ہاں
ګازره	Gizaro	سریانی	گاجر

ketabton.com - The Digital Library

هوا	Hawa	سریانی	موسم
خیل	Khaylo	سریانی طاقت	قبیلے کی ذیلی شاخ
لري	Larwar	سریانی باہر	دور
رژه	Rezo	سریانی	چاول
شال	Shalo	سریانی	شال
و	W	سریانی	اور
یا	Ya	سریانی	یا
جینکۍ	Zhinkike	سریانی بیوی، عورت	لڑکی
ځلمی	Zlam	سریانی خاوند، مرد	جوان
ب (بې)	B	سریانی	ساتھ، میں، کی طرف سے
یل	Yala	سریانی لڑکا	بہادر
زوزاد	Zuzu	سریانی سکہ	نسل
کتل	Katwa	سریانی (کتاب)	دیکھنا
زیات	Zid	سریانی	زیادہ

Pukhto.Net

پښتو	یورپی (تبر)	نوعه	پشتو لفظ کا مفہوم
پنډ	فنډ	انګلش An amount of money that is collected and kept for a particular purpose	یکجا، بار، وہ وزن جسے یا جانور اٹھائے، بوجھ
مېچن	مشین	انګلش	آٹا پیسنے کا دستی آلہ
جاج	جج	انګلش	جائزہ، مشاہدہ
ارټ	ایریګیشن	انګلش	ارہٹ
دیوال	وال	انګلش	دیوار
واده	Wedd	انګلش	شادی
لار	لاء	انګلش	قانون، راستہ
تندر	تندر	انګلش	آسمانی بجلی
لکه	لائک	انګلش	مثال کے طور پر
اګۍ	اِګ Egg	انګلش	انڈا
هیلن	Heal	انګلش	اُمیدوار

ketabton.com - The Digital Library

(صفت)		To make someone who is ill become healthy again, specially by prayers	
سپیلنۍ	سپل Spell	انگلش خاص الفاظ یا اعمال سے فرد، حالات، ماحول پر اثر ڈالنا،	ہرمل
لیوۂ	Leo	انگلش	شیر
ستر	ستراپ	یونانی گورنر	بڑا
ملغلره	Margaritari	یونانی	موتی
ستوری	Asteri	یونانی	ستارہ
پرون	Paron	یونانی، حال	کل (گزشتہ دن)

پښتو	ترکی (تہبر)	نوعه	پشتو لفظ کا مفہوم
زئی	زو	چینی	بیٹا، خاندان
پوزه	پزه	چینی	ناک
اشر	اشر	ترکی	کھیتی باڑی میں باہمی تعاون
اولس	اولس	ترکی	عوام
بیرغ	بیرغ	ترکی	جھنڈا
برمته	برمته	ترکی	غصب کرنا
یرغل	یرغل	ترکی	حملہ
زرغونه	زرغونه	ترکی	سبزہ، کھلنا
اور ته	اورت	آزربائی جانی	عورت
بختور	بختور	آزربائی جانی	خوش بخت
بدرگه	بدرگه	آزربائی جانی	بدرقہ
بولگه	برگه	آزربائی جانی	نشانی
بوخخه	بوخچا	آزربائی جانی	لحاف
توت	توت	آزربائی جانی	شیشم
توتی	توتی	آزربائی جانی	طوطی
تاووس	تاووس	آزربائی جانی	طاؤس

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

تلوسه	تلواسه	آزربائی جانی	عجلہ
تمبل	تمبل	آزربائی جانی	سست
تالان	تالان	آزربائی جانی	غارت
پوک	پوک	آزربائی جانی	کھوکھلا، احمق
پیاله	پیاله	آزربائی جانی	
درزی	درزی	آزربائی جانی	خیاط
سابون	سابون	آزربائی جانی	صابون
چینار	چینار	آزربائی جانی	چنار
ګلاپ	ګولاپ	آزربائی جانی	گلاب

پښتو	ایرانی (تبر)	نوعه	پشتو لفظ کا مفہوم
بل	بلکه	ګیلکی	شعلہ
جد	جد	ګیلکی	خندق
کرک	کرک	ګیلکی	بٹیر
سره مل	سرمال	ګیلکی	ہمسر
مور	مار	ګیلکی	ماں
بنوشه	ونوشه	ګیلکی	بنفشہ (پودا)
کونځله	کنجی	ګیلکی	نباتاتی دانے

درزی	درزمون	ګیلکی	خیاط، درزی
وهه	وا	ګیلکی	باد
ورون	رون	ګیلکی	ران
زوم	زوما	ګیلکی	داماد
کوتر	کوتره	ګیلکی	کبوتر
ګازره	ګزر	ګیلکی	گاجر
للمه	لیلم	ګیلکی	بارانی زمین
وریت	یوریشت	ګیلکی	بریان
وابنه	واش	ګیلکی	علف
واوره	ورف	ګیلکی	برف
ویښ	ویشار	ګیلکی	بیدار
غټ	ګټ	ګیلکی	بزرگ، عمر رسیدہ
وړم	ورمه	ګیلکی	ساتھ لے چلنا
وینم	وینم	لری / محلی	دیکھنے کے مصدر سے فعل حال ہے
تلوسه	تلوسه	لری / محلی	بے قراری
اوښکې	اوش	لری / محلی	اشک
مکړه	مکره	لری / محلی	کرنا کے مصدر سے امر نہی ہے

Pukhto.Net

لوڅ	لوط	لری / محلی	ننگا
کړے	کری	لری / محلی	کرنا کے مصدر سے حال مخاطب کا فعل
خونه	خون	لری / محلی	خون
مینه	مون	لری / محلی	پیار، محبت
تهٔ	تهٔ	لری / محلی	صیغہ مخاطب، آپ ، تم
کړم	کرم	لری / محلی	کرنا کے مصدر سے حال متکلم
مهٔ کوه	مکه	لری / محلی	امر نہی

پښتو	سنسکرت	پشتو لفظ کا مفہوم
لېور	دیور	دیور
زوم	جاماتر	زرماتر
مخ	مکھڑا .مکھ	چہرا
څانګه	شاکھا	شاخ
ورځ	روج	روز
شپه	شپا	شب
میاشت	ماس	ماہ

زمکه، لته	جماکه	زمین
ژبه	جبیها	زبان
سپین	سپیتا	سفید
شړشم،غندل	سرشپ	سرسوں
موټي	متهہ ، مشت	مشت
نوک	نکھ	ناخن
تنده	ترشتا	تشنگی
څکل	چھکنا	چھکنا
اس	اشو	اسپ (گھوڑا)

پښتو	اوېستا	پشتو لفظ کا مفہوم
اسره	آسره	اُمید
پیرے	پیریکا	جن، بھوت
اس	اسپ	گھوڑا
باران	باران	بارش
اوښکې	اشک	آنسو
برخه	بهره، برخ	حصہ
خم	خم	خم
ماستهٔ	ماست	دہی

ketabton.com - The Digital Library
Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

اژدها	اژدر	اژدہا
شړشم	شرشف	سرسوں
اوبهٔ	آب	پانی
خر	خر	گدھا
ماښام	شام	شام
پښتو	فارسی	پشتو لفظ کا مفہوم
پیغور	پیغار	طعنہ
پلمه	پلمه	عذر، مکر، فریب
تک تور	تاروتار	اندھیرا
تلوسه	تلواسه	بے قراری
تغاره	تغار	تغار
تندر	تندر	آسمانی بجلی
دروغ	دروغ	جھوٹ
ملخ	ملخ	ٹڈی
زنه	زنخ	توڑی
برمه	برمه	اسم آلہ
برخه	برخ	حصہ
تس	تس	اسم صوت
پیغله	پیغله	دوشیزہ

Pukhto.Net

څاښت	چاشت	چاشت
پلندر	پدندر	سوتیلا باپ
رښتیا	راست	سچ
مار	مار	سانپ
ږلۍ	ژاله	ژالہ باری

ketabton.com - The Digital Library

د اوېستا او سنسکرت سره متقابل د پښتو ژبې منفرد تګ لاره

پښتو	اوېستا	سنسکرت	پشتو لفظ کا مفہوم
لېور	ایور	سنسکرت	دیور
سخر	هوسر، خسر	سوسر	سُسر
زوم	زرماتر	جاماتر	داماد
مخ	رُخ	مکهه مکهړا	چہرہ
غوږ	ګوش	کرنه	کان
اور	انګار، آتش، آتهر	اګنی، آګ	آگ
څانګه	شاکها	شاخ	شاخ
خر	خر	کهر	گدھا
زنګون	زانو	جانو	گھٹنا
ورځ	روز	روج	دن
میاشت	ماه	ماس	مہینہ
څرم	چرم، چام	چرم، چمړا	چمڑا
سپین	سپتا	سپیتا	سفید
غر	ګیری	ګیری	پہاڑ

Pukhto.Net

څنګل	بازو	باهو	بازو
ماښام	شام	شام	شام
غنم	ګندم	ګودهوم	گندم
ښهٔ	خوب	شبهه	اچھا، خوب
کر، کرنه	کشت، کاشت	کرشتی	کاشت
سل	صد	شو، سو	سو(عدد)
غریوے	ګریو	ګریوا	
خواښې	خوش دامن	ساس	ساس
لوشل	دوشیدن	دوهنا	دوھنا
څکل	چشیدن		چکھنا
ورېدل	باریدن		برسنا
ګرېدل	غریدن	ګرجنا	گرجنا
څاښت	چاشت		چاشت
پلندر	پدندر		سوتیلا باپ
زنه	زنخ		ٹھوڑی
رښتیا	راست		سچ
شودهٔ، پی	شیر	کشیر	دودھ
پنځهٔ	پنج	پنکه	پانچ

ketabton.com - The Digital Library

دس	دیشم	دهم	لسم
ناپاک	ملیچھ	پلید	پلیت
مکھی	مکھی	مگس	مچ
پیاس	ترشتا	تشنگی	تنده

G2cHaplogroup

haplogroup :In molecular evolution, a **haplogroup** (from the Greek: απλούς, *haploûs*, "one fold, single, simple") is a group of similar haplotypes that share a common ancestor having the same single nucleotide polymorphism (SNP) mutation in both haplotypes. Because a haplogroup consists of similar haplotypes, this is what makes it possible to predict a haplogroup from haplotypes. A SNP test confirms a haplogroup. Haplogroups are assigned letters of the alphabet, and refinements consist of additional number and letter combinations, for example R1b1. Y-chromosome and mitochondrial DNA haplogroups have different haplogroup designations. Haplogroups pertain to deep ancestral origins dating back thousands of years.

In human genetics, the haplogroups most commonly studied are Y-chromosome (Y-DNA) haplogroups and mitochondrial DNA (mtDNA) haplogroups, both of which can be used to define genetic populations. Y-DNA is passed solely along the patrilineal line, from father to son, while mtDNA is passed down the matrilineal line, from mother to offspring of both sexes. Neither recombines, and thus Y-DNA and mtDNA change only by chance mutation at each generation with no intermixture between parents' genetic material.

G2c:G2c is a major Y chromosome haplogroup, and yet unique: It has a very high frequency in Ashkenazi Jews, and shows strong evidence of a very recent settlement in Europe. The TMRCA (time until most recent common ancestor) appears to be around 1100 CE for this close group of Ashkenazi Jews. It is rare outside of northern Europe but there is recent evidence that this haplogroup is also found in certain Lebanese Christian populations originating from southern Syria and it has been found in a single Turk from Kars Province in Turkey on the border with Armenia, a Pashtun from the area of Pakistan bordering Afghanistan in the Hindu Kush range, and a single Burusho from the Hunza Valley in the Karakorum Range in Kashmir. Recently, it was discovered that an

Pukhto.Net

ketabton.com - The Digital Library

Egyptian and a Jordanian have values very similar to the Lebanese G2c group. It is confirmed that a sample from Sicily was G2c and the common ancestor between the Jewish group and this lone Sicilian match up to the time Titus brought the Jews out of Judea. This Jewish group could very well be Italic Jews (Italian Jews); which would explain why it was never found amongst Sephardi Jews (those with origins in Spain or Portugal) and would explain it's rather late arrival into Eastern Europe.

G2c presents more mysteries regarding its origin and distribution than virtually any other major Y haplogroup. Haplogroups that are rare in certain regions are more common in another, and have rather clear origins in other places where they are more commonly found. G2c has none of these obvious characteristics. It is most common by far in a region where it arrived very recently, but rare in other region including its likely area of origin. The distribution of G2c is sparse and dispersed, with almost no G2c haplotypes found in very large intervening regions. This pattern is unique among Y haplogroups.

The presence of G2c in these areas may be accounted for by several several separate theories, each with their own time scale. It does seem very likely that G2c originated in the Near East, in Anatolia or Syria, and spread both eastward and westward from there.

(Furthermore, 7%of Ashkenazi has the haplogroupG2c, which is extremely rare in the rest of the human population. It seems to be present in a small percentage in the Pashtuns in Afghanistan.

کتابیات

شمېره	کتاب	مصنف/مولّف
۱	الفهرست (اُردو)	ابن ندیم
۲	تذکرة الابرار ولاشرار (فارسی)	اخون درویزه
۳	د افغانستان ملی تاریخ	قدرت الله حداد فرهاد
٤	دریاب (پښتو لغت)	قلندر مومند فرید صحرائی
٥	حیات افغانی	محمد حیات خان
٦	تاریخ فرشته (اُردو) محمد قاسم فرشته	ژباړه: عبدالحیٔ خواجه ډاکټرعبدالرحمان
۷	فتوح البلدان (اُردو) احمد بن یحیٰی بلاذری	ژباړه: سیدابوالخیر مودودی
۹	جغرافیه خلافت مشرقی (اُردو) جی لی استرېنج	ژباړه: جمیل الرحمان
۱۰	طبقات ناصری (اُردو) منهاج سراج	ژباړه: پروفېسر افتخار احمد
۱۱	موروج الذهب و معادن الجواهر (اُردو، جلد اول)	ابوالحسن بن حسېن بن علی المسعودی
۱۲	افسانۂ شاهان (اُردو) شېخ محمد کبیر بن اسماعیل حزیانی	ژباړه: ډاکټر سعود الحسن خان
۱۳	رحلة ابن بطوطه (عربی)	ابن بطوطه مصر چاپ
۱٤	تاریخ نیازی قبائل	محمد اقبال خان تاجه خېل
۱٥	تاریخ الافغان جدون	مظهر قدوس
۱٦	قیس پٹھان ایک تحقیقی مقاله	سعود الحسن خان روهیله

Pukhto.Net

۱۷	اسرارالافاغنه	ژباړه: سعودالحسن خان
	حسبن ابن صابر	روهیله
۱۷	تاریخ خان جهانی و مخزن افغانی	نعمت الله هروی
۱۸	تاریخ مرصع	نوټونه: دوست محمد
	افضل خان خټک	خان کامل
۱۹	پشتون کون	پروفیسر پریشان خټک
۲۰	پشتو زبان اور ادب کی مختصر تاریخ	عبدالله جان عابد
۲۱	پښتانهٔ	ډاکټر حبیب الله تژی
۲۲	تاریخ ایران قدیم	محمد حیات
۲۳	پشتو ادب کی مختصر تاریخ	تاج سعید
۲٤	سندھی پشتو اُردو کے لسانی روابط	ډاکټر خالد خان خټک
۲۵	پشتون اپنی نسل کے آئینے میں	بهادر شاه ظفر کاکاخېل
۲۶	پښتو ادبی پوهنه	سحر گل کتوزی
۲۷	هیون سانگ کا سفر نامه (اُردو)	ژباړه: یاسر جواد
۲۸	جاټ قدیم حکمران	ژباړه: صاحبزاده
	بی ایس ډاهیا	عبدالرسول
۲۹	تذکرہ پٹھانوں کی اصلیت اور اُن کی تاریخ	روشن خان
۳۰	پټه خزانه ، کابل چاپ	محمد هوتک
۳۱	روحانیان د مغلو تاریکیان	عبدالاکبر خان اکبر
۳۲	تواریخ حافظ رحمت خانی	دیباچه: پروفیسر محمد
	پیرمعظم شاه	نواز طاهر
۳۳	د پښتنو قبیلو شجرې او مېنې	محمد عمر ړوند میاخېل
۳٤	تاریخ خټک (اُردو)	سرفراز خان عقاب خټک
۳۵	کتاب مقدس (بائبل، اُردو)	
۳٦	انټرنېټ	

Pukhto.Net

Thank you for reading

Find more e-books and articles on Ketabton - your multilingual digital library.

www.ketabton.com

Ketabton - Pashto, Farsi, Arabic & English